

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 16 AUGUSTUS 1950

No. 1736

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

DEZER DAGEN

geknotte groei. De O.E.E.C., de organisatie voor Europese samenwerking, heeft via haar economische commissie een rapport uitgebracht over de interne financiële stabiliteit in de aangesloten landen. Geconcludeerd wordt, dat de meeste landen een aanvaardbaar evenwicht tussen inflationaire en deflationaire krachten hebben bereikt. Het is haast een motief voor een manifestatie.

Beter is het motief wellicht geschikt voor een openluchtspel, want per saldo zijn dit historische gegevens. Het rapport werd gegrond op lijnen, gevolgd vóór de nieuwe wending naar bewapeningsuitgaven had plaatsgevonden. Een keer, die het bestaande economisch krachtveld zal verstoren; hetgeen uiteraard slechts betekent, dat men een nieuw evenwicht moet zoeken en niet, dat er geen zal zijn.

Deze consequentie bleek in Denemarken, waar wel eenstemmigheid bereikbaar bleek over vergrote militaire uitgaven, doch niet over de wijze van economische verwerking, zodat verkiezingen werden uitgeschreven voor een nieuw parlement. Het bleek ook uit het gebaar van de Britse Regering, waarbij het reces van de volksvertegenwoordiging werd bekort.

Dieper nog gaat de breukrand tussen oud en nieuw en op de breukrand rijzen, bekend verschijnsel, de vulkanen. Op het ene ogenblik leest men, dat de ontmantelingen in Duitsland binnenkort zullen worden beëindigd, omdat deze vrijwel zijn voltooid; op het volgende een pleidooi voor Duitslands herbewapening. De Amerikaanse Hoge Commissaris heeft een tweetal kartels uit de staalverwerkende industrie in Duitsland doen vervolgen als voortzetting van de oude lijn van de dekartellisatie; tegelijkertijd neemt een Duitse vertegenwoordiging deel aan de besprekingen over een supra-nationaal lichaam voor de Europese steenkool- en ijzerindustrie: het plan-Schuman is zover, dat de juristen met het opstellen van een ontwerp-verdrag zijn begonnen.

Maar de hang naar het normale blijft. Het verbod van Westduitse staalleveranties aan Oost-Duitsland is, volgens een bericht van de „Neue Zürcher Zeitung” van 13 jl. opgeheven, nadat het sedert Februari had gegolden.

Hoe zal men er in slagen, deze twee eisen, het doorgaan van het economisch leven tot behoud van welvaart, zodat deze voor de burgerij de verdediging waard lijkt en het opbrengen van een bewapening om de gekozen levensvorm zo nodig te verdedigen, zó te koppelen dat men niet meer verliest aan de ene zijde, dan men wint aan de andere zijde? Dit is, en zal blijven het voortdurend hoofdbreken van degenen, die geporteerd zijn voor een eendrachtige versterking van de Westeuropese defensie, zoals dit in de Raad van Europa te Straatsburg is besdiscussieerd. De knotwilg Europa, nog kort geleden drastisch gesnoeid, zit nog niet dik in het nieuwe hout. Het economisch leven echter gaat altijd door, zoals ook de knotwilg telkens ontspruit.

INHOUD:

	blz.
De artikelen van deze week	651
Sommaire, summaries	651
Enkele opmerkingen naar aanleiding van het koersverloop ter beurze sinds de bevrijding door E. F. Philipp	652
De monetaire sanering in Indonesië door Prof. Dr J. F. Haccoët	654
Problemen van het ziekenfondswezen (I) door J. de Wit	657
De betekenis van de visserij voor de voedselvoorziening door Ir C. Kuypers	660
Ingezonden stuk: ‘Nogmaals de Hoge raad en de vrije Rijn door Mr H. F. Scheffer	662
Boekbespreking: In dienst van vuil- en vuurbestrijding, bespr. door Dr Ir M. F. de Bruijne	662
Aantekening: De goud- en dollarreserves van Latijns-Amerika	663
Geld- en kapitaalmarkt	664
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Juli 1950 door V. van Rompuy	665
Statistieken: Bankstaten	666
De Europese kolonpostitie	667
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland	667

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen invaliditeit N.V.

AANPASSING van ondernemingspensioen- en spaarfondsen AAN de (komende) NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

Groothandel

DEZE WEEK:

Wat denkt men in Frankrijk van het plan Schuman?

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f15.- per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

AMSTERDAMSCHER BANK N.V. - INCASSO-BANK N.V.

MAANDSTAAT PER 31 JULI 1950

ACTIEF

Kas, Kassiers en Daggeldlenen	f 29.691.028,82
Nederlands schatkistpapier	„ 683.272.200,-
Ander overheidspapier	„ 26.501.000,-
Wissels	„ 29.200.548,36
Bankiers in binnen- en buitenl.	„ 31.701.763,37
Effecten en syndicaten	„ 9.169.617,10
Prolongatiën en voorschotten tegen Effecten	„ 27.668.201,69
Dobiteuren	„ 304.844.074,31
Deelnemingen	„ 7.239.812,96
Gebouwen	„ 4.000.000,-
Totaal	f 1.153.288.246,61

PASSIEF

Kapitaal	f 70.010.000,-
Reserve	„ 34.500.000,-
Bouwreserve	„ 4.000.000,-
Deposito's op termijn	„ 91.084.449,64
Crediteuren	„ 909.830.141,17
Door derden geaccepteerd	„ 896.566,-
Diverse rekeningen	„ 42.967.089,80
Totaal	f 1.153.288.246,61

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

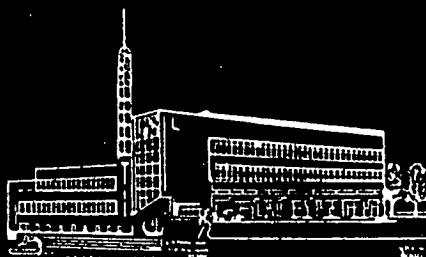
ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen, Amsterdam (alleen Assurantie)

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

HAV BANK - SCHIEDAM

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

E. F. Philipp, *Enkele opmerkingen naar aanleiding van het koersverloop ter beurse sinds de bevrijding.*

Nagegaan wordt, of enkele verwachtingen wat de beurskoersen hier te lande betreft, die na de bevrijding algemeen waren, door de feiten sindsdien zijn bevestigd of gelogenstraft. Zo worden de opvattingen m.b.t. de markt voor vaste rente dragende fondsen, het kopen van aandelen, als de beste manier om het vermogen te verdedigen, de verwachtingen m.b.t. zgn. „internationale” fondsen, de toekomstverwachtingen der deelnemers in nieuwe industrieën en de verwachtingen m.b.t. het bezit van Amerikaanse aandelen aan de feiten getoetst. Het blijkt dan, dat vele verwachtingen zijn beschaamd. Vervolgens wordt nagegaan hoe in de laatste jaren het koersverloop in Nederland is geweest in vergelijking met België, Frankrijk en de Verenigde Staten, waarna nog met een enkel woord aandacht wordt geschonken aan de functie van onze beurs.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *De monetaire sanering in Indonesië.*

Het gehele economische beeld van Indonesië is thans labiel, ook in de monetaire sector. De ingezette prijsdaling in bepaalde sectoren heeft de verhouding tussen goederen en geld verbeterd. De vraag is, in hoeverre de ruimere voorziening straks door grotere aanvoer kan worden gecontinueerd. Terwijl het slagen van het in Maart jl. geïntroduceerde monetaire experiment ruimere aanvoer van goederen eist, brengt de financiering daarvan het gevaar van inflatoire krachten, dat te groter is omdat in het bestaande budgettekort reeds min of meer sterke krachten aanwezig zijn. De voortdurende loonsverhogingen zijn een gevaar te meer, dat men weer in de inflatiespiraal komt en de verkorting van de arbeidstijd betekent gedeeltelijk hetzelfde, gedeeltelijk een definitieve verkleining van de goederencirculatie. Tegenover het voordeel van de prijsstijging der exportproducten, veroorzaakt door de internationale politieke ontwikkeling, staat, dat deze ontwikkeling ook de door het buitenland gevraagde levertijden doet verlengen en binnenkort de prijzen zal doen stijgen.

J. de Wit, *Problemen van het ziekenfondswezen (I).*

Een aanvullende beschouwing over de financiële en organisatorische problemen van het Nederlandse ziekenfondswezen, besproken in „E.-S.B.” van 9, 16 en 23 Februari 1949. Vastgesteld wordt, dat de belangrijkste vraagstukken, die toen aan de orde waren, thans nog bestaan. In dit artikel worden de toeneming van het aantal verzekerden, de bezwaren der medewerkers tegen de verhoging van de loongrens voor de verplichte verzekering en de regelingen betreffende de honoraria aan een beschouwing onderworpen. Voorts worden de relaties tussen de financiële zorgen der ziekenhuizen en sanatoria en die der ziekenfondsen, de financiële toestand der verplichte verzekering, de belegging der gelden van het Vereveningsfonds en de financiering van het Praeventiefonds behandeld.

Ir C. Kuyper, *De betekenis van de visserij voor de voedselvoorziening.*

Op grond van gegevens omtrent de voedingswaarde van vis en enkele landbouwproducten en omtrent de manjaarproductie in visserij en landbouw, zou men tot de conclusie komen, dat de visserij een belangrijker aandeel in de voedselvoorziening zou kunnen hebben dan thans het geval is. De beslissing van de consument hoe hij in zijn voeding zal voorzien wordt echter niet bepaald door overwegingen t.a.v. manjaarproducties. In het algemeen kan worden gezegd, dat de visserij nog niet in staat is de consument een product te leveren, dat kwalitatief te vergelijken is met andere voedingsmiddelen als boter, kaas, melk e.d. Wanneer aan deze zijde van het consumptievraagstuk meer aandacht zou worden geschonken, zou een groter aandeel van de visserij in de voedselvoorziening stellig te verwachten zijn.

SOMMAIRE.

E. F. Philipp, *Quelques remarques à propos des cours en bourse depuis la libération.*

L'auteur examine si quelques prévisions, relatives aux cours en bourse, et qui après la libération étaient très répandues, ont été confirmées ou démenties par les faits.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *L'assainissement monétaire en Indonésie.*

L'expérimentation monétaire introduite en Indonésie, au mois de mars dernier avait pour but de normaliser les rapports économiques. A considérer la situation actuelle, l'on doit constater que la vie économique toute entière est instable, également dans le domaine monétaire. Différentes forces exercent toujours une influence inflationniste.

J. de Wit, *Problèmes des caisses de maladies (I).*

Il s'agit de quelques considérations complémentaires sur les problèmes des finances et de l'organisation des mutuelles néerlandaises dont il a été question dans le „E.-S.B.” des 9, 16 et 23 février 1949. On constate que ces importants problèmes sont toujours d'actualité.

Ir C. Kuyper, *La signification de la pêche pour le ravitaillement.*

En se basant sur les données relatives à la valeur nutritive du poisson et les résultats annuels de la pêche, on concluerait que celle-ci pourrait avoir une plus grande part dans le ravitaillement qu'elle n'en a maintenant. Veut-on atteindre le but, il conviendra d'attacher plus d'importance à la qualité.

SUMMARIES.

E. F. Philipp, *Some remarks regarding the price trend at the stock exchange since the liberation.*

The writer ascertains whether some expectations which were generally held after the war with reference to stock exchange prices have since been confirmed or falsified by the facts.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *The monetary purge in Indonesia.*

The purpose of the monetary experiment introduced in Indonesia in March 1950 was to come to more normal conditions. Reviewing the present state of affairs it must be stated that the whole economic picture, including the monetary situation, is unstable. Various inflationary powers are still active.

J. de Wit, *Health insurance problems (I).*

A supplementary review of the financial and organizational problems of Netherlands health insurance companies, discussed in „E.-S.B.” of February 9th, 16th and 23rd 1949. The important problems which existed at that time are still unsolved.

Dr C. Kuyper, *The importance of the fishing industry in respect of the food supply.*

Based on data covering the feeding value of fish and the per capita annual fish production, it may be concluded that the present share of the fishing industry in the food supply could be increased. In order to achieve this, more attention should be paid to quality.

ENKELE OPMERKINGEN NAAR AANLEIDING VAN HET KOERSVERLOOP TER BEURZE SINDS DE BEVRIJDING.

Het merkwaardige verschijnsel doet zich voor, dat, terwijl de bevoegde autoriteiten steeds ambitieuzer plannen maken, economen zeer voorzichtig zijn geworden als het om voorspellen gaat. Onlangs stelde Prof. Haberler zijn gehoor in Zürich teleur, toen hij in een lezing over de conjunctuur in Amerika niet inging op de toekomst, maar zich er toe beperkte aan te tonen, dat sedert het eind van de oorlog eigenlijk alles daar te lande geheel anders was gelopen dan de experts hadden verwacht.

„Planning” is de leus, waarmee de moderne mens de ongewisse toekomst tegemoet treedt. Wel is het altijd zo geweest, dat men bij zijn handelingen uitging van een zeker gedachtenbeeld, dat men zich over de toekomst bewust of onbewust gevormd had. Het modewoord „planning” kwam pas in zwang, sinds de mens onder de indruk van zijn toegenomen macht over de natuur, nu ook door „social engineering” het economisch en sociale leven denkt te kunnen leiden en beheersen. Hij is geneigd daarbij uit te gaan van statistieken, van objectieve gegevens en te denken in quantiteiten.

Ook de belegger moet aan „planning” doen. Ook zijn handelingen worden bepaald door zijn kijk op de toekomst. Maar zijn taak is nog iets moeilijker dan die, welke de „social engineer” zich stelt, want hij moet trachten te voorspellen hoe de reactie van zijn soortgenoten zal zijn op de toekomstige verschijnselen, aangenomen dat deze laatste zich volgens de verwachtingen zullen ontwikkelen.

Het is nu verleidelijk, wat de beurskoersen hier te lande betreft, het voorbeeld van Prof. Haberler eens te volgen en na te gaan, of enkele verwachtingen, die na de bevrijding gemeengoed waren, door de feiten sindsdien zijn bevestigd of gelogenstraft.

Werpen wij vooreerst een blik op de markt voor *vaste rente dragende fondsen*. Dat particuliere beleggers zich van obligaties afzijdig moesten houden, voor zover deze niet voor voldoening van belastingen konden worden besteed, daarover waren de meesten het wel eens: niet alleen zou de koopkracht van de gulden dalen door geldbederf, maar bovendien zou de rentevoet onmogelijk op het kunstmatig lage peil kunnen worden gehandhaafd en zouden dus stellig grote koersverliezen worden geleden. Voor institutionele beleggers gold het eerste bezwaar niet, voor zover tegenover hun guldensactiva ook guldensverplichtingen stonden, maar de tweede overweging gold des te meer. Het 3 pCt Grootboek 1946 werd dan ook ingenomen als een bittere medicijn, en men beidde met ongeduld het ogenblik, waarop het fonds ter beurze genoteerd zou worden en men zich er van zou kunnen ontdoen. Hetzelfde gold voor de investeringscertificaten. Een krachtproef vond in Maart 1949 plaats, toen zowel de f 1,3 mrd 3 pCt Grootboek, als de eerste tranche van ca f 330 mln Investeringscertificaten verhandelbaar werden. Met slechts een klein rimpeltje werd deze proef glansrijk doorstaan. Dank zij o.a. het ontbreken van belangrijke aflossingsverplichtingen en de gunstige invloed van de Marshall-hulp op de kaspositie des Rijks heeft de Minister van Financiën de uitgifte van nieuwe en consolidatieleningen nauwkeurig kunnen doseren naar het opnemingsvermogen van instituten en rijksfondsen. Daar particulieren nog slechts weinig obligaties bezitten, is een gevoelige inzinking, als in 1949 de goudgerande waarden in Engeland trof (in welk land veel staatsfondsen in particuliere handen was gekomen door de nationalisaties), aan onze markt spoorloos voorbijgegaan. De honger naar vaste rente dragend papier duurt hier te lande tot op heden voort, tengevolge van de geforceerde fondsvorming voor sociale verzekeringen en pensioenvoorzieningen.

Weliswaar is dus de verwachting juist gebleken, dat het kapitaal van de belegger in obligaties sinds 1946 door de prijsstijging der goederen aan koopkracht heeft ingeboet (zelfs is de rentevoet sinds 1946 voor langlopende leningen met $\frac{1}{8}$ à $\frac{1}{4}$ pCt gestegen), doch degenen die een spoedige aanmerkelijke stijging van de rentestand verwachtten en deswege gelden liquide hielden, hebben intussen door verkeerde „timing” in elk geval reeds zoveel rente gederfd, dat een eventuele latere koersval groot zou moeten zijn om het verlies goed te maken en hen alsnog in het gelijk te stellen.

Hiermede wil niet gezegd zijn, dat een aantrekken van de rentestand niet allengs tot de mogelijkheden zou gaan behoren: als de woningbouw voortgaat steeds grotere bedragen te vergen, als naast de belangrijke projecten die in uitvoering zijn (electriciteitsvoorziening, walswerken, K.L.M. etc., welke grotendeels met leenkapitaal worden gefinancierd) door een nieuwe organisatievorm een deel van de middelen der institutionele beleggers zou kunnen worden „getransformeerd” tot risicodragend kapitaal, en als de verruiming van de marge tussen de rente van leenkapitaal enerzijds en het rendement op aandelen anderzijds, welke marge in het laatste jaar reeds aanzienlijk gestegen is, meer belangstelling van de institutionele beleggers voor aandelen doet ontstaan, dan zal het belangwekkend worden, het spel van krachten op de rentemarkt gade te slaan. De te verwachten restitutie van de 15 pCt dividendbelasting aan instellingen, welke geen vennootschapsbelasting verschuldigd zijn, zal ongetwijfeld wat meer belangstelling voor aandelenbelegging wekken, die zich echter wel in hoofdzaak zal richten op preferente waarden en op die papieren, welke terecht of ten onrechte als het neusje van de zalm worden beschouwd. Het rendementsverschil tussen deze en andere, als meer speculatief beschouwde, aandelen zou daardoor nog groter kunnen worden.

Is hiermede reeds met een enkel woord de communicatie aangeduid, die blijft bestaan tussen de gescheiden gebieden van hetgeen gewoonlijk generaliserend als „de kapitaalmarkt” wordt betiteld, thans moeten wij aandacht schenken aan een andere na de bevrijding veel verbreide opvatting. Volgens deze zou *het kopen van aandelen* de beste manier zijn om het vermogen te verdedigen.

Onderstaand overzicht van het verloop der C.B.S.-A.N.P. indexcijfers toont, hoe belangrijk de „timing” ook in deze geweest is: wat tijdelijk inderdaad zeer gunstig bleek voor degenen, die aanstonds bij de hervatting van de aandelenhandel deze theorie in praktijk brachten, is momenteel hoogst pijnlijk voor wie in 1947 of begin 1948 daartoe besloot. Trouwens, wie in 1946 de aandelenselectie van het C.B.S. gekocht en sindsdien gehouden heeft, is ook wat zijn koopkracht betreft er nu niet veel beter aan toe dan degene die in 1946 tegen wil en dank in 3 pCt Grootboek moest beleggen!

Indexcijfers aandelenkoersen C.B.S.-A.N.P.

(1938 = 100).

	October 1946	Hoogste 1948	Maart 1949	Sept. 1949	17 Juli 1950
Nederl. industrie	168,8	233	181	210	180,9
Scheepvaart	122,4	207	155	159	134,3
Banken	95	129	121	131	117,9
Olie	127,8	163	129	144	112,5
Indonesië	71,4	87	70	70	52,7
Algemeen	129,1	179	140	157	133,2

Terugblikkend is het niet moeilijk enkele hoofdfactoren te vermelden, die tot deze fluctuaties hebben bijgedragen. In 1946/47 profiteerde de aandelenmarkt van een toestroom van middelen die hoofdzakelijk uit de Verenigde Staten, werden gerepatriëerd. Deze stroom droogde in de latere jaren geleidelijk op, terwijl de voor onze lokale markt te grote emissies, die eind 1947 en begin 1948 door Koninklijke en Philips werden geplaatst, niet zonder algemene

koerscorrecties konden worden verwerkt, vooral niet toen de lang gevreesde aanslagen voor de heffingen eindelijk loskwamen.

Na een jaar van constante afbrokkeling vond in het voorjaar van 1949 weer een koersherstel plaats, in verband ongetwijfeld met devaluatievrees. Nadat die vrees in September bewaarheid was, bleek het echter niet mogelijk de gekochte aandelen voor méér, thans gedevalueerde, guldens te verkopen dan men er voor had besteed. Integendeel, de koersen zijn sindsdien gevoelig verder ingezakt. Wie winst wilde nemen vond geen tegenpartij, omdat allen aan één kant hadden gezeten.

Van de gereede mogelijkheid, die in 1947/48 bestond om zich tegen devaluatie te beschermen door het kopen van 3 pCt binnenlandse dollarlening werd slechts weinig gebruik gemaakt, vermoedelijk door de psychologische weerstand tegen deze lening, die velen tot hun schade niet-bijtijds hebben kunnen overwinnen.

Een andere psychologisch te verklaren neiging was, vooral belegging te zoeken in zgn. „internationale” fondsen. Deze golden als bijzonder begerenswaardig, omdat de aankoop er van verboden was voor niet-ingezetenen, tenzij deze er nieuwe deviezen voor importeerden. Deze categorie werd vooral aantrekkelijk geacht wegens de geografische risicospreiding in het bedrijf der betrokken concerns. Uit het koersverloop blijkt echter, dat de ervaring met deze papieren, na een aanvankelijke spurt, zeker niet beter maar eerder slechter is geweest dan met de zgn. locale fondsen. Ook deze verwachting is dus beschaamd! Dit feit is niet alleen te verklaren door de omstandigheid, dat bijv. Koninklijke als de aangewezen vluchtheuvel tegen de gulden gold, zodat de technische positie na de devaluatie zwak bleek te zijn, maar ook door de voortdurende druk, waaraan dit fonds en andere „internationale” waarden blootstaan door verkopen uit het zeer grote buitenlandse bezit, nu Nederlandse papieren door de deviezencontrole en de dividendstop veel van hun aantrekkingskracht verloren hebben en het koersniveau en het rendement hier te lande voor buitenlanders naar verhouding weinig attractief zijn. In wezen staan tegenover deze import van Nederlandse fondsen meestal exporten van buitenlandse waarden uit Nederlands bezit. Maar ook in dit geval is hiermede niet gezegd, dat een kentering uitgesloten zou zijn: naarmate het aanbod van buitenlandse fondsen uit Nederlands bezit opdroogt, kan ook het aanbod in Koninklijke en Lever Bros uit het buitenland minder dringend worden.

Het algemeen enthousiasme voor „wat nieuws”, dat na de bevrijding bestond, en in enkele gevallen ook de magische invloed van toegezegde medewerking van Amerikaanse zijde, leidde in 1946 en 1947 tot de oprichting van een aantal *nieuwe industrieën*. De aandelenemissies van deze ondernemingen vonden een gretig onthaal. Dat aan deze nieuwe vestigingen risico's verbonden waren, dat het in bedrijf brengen geruime tijd en grote aanloopkosten zou vergen en dat in verschillende gevallen kinderziekten zouden moeten worden overwonnen, werd toenmaals niet zwaar geteld. Thans, nu de aandelen van vele van ouds gevestigde en bloeiende ondernemingen te koop zijn ver beneden de vervangingswaarde harer activa, geeft men zich er rekenschap van, dat in het huidig bestel verdere industrialisatie zonder bijzondere financieringssteun van overheidswege in het algemeen slechts mogelijk zal zijn als zij geschiedt door vennootschappen, welker algemene onkosten worden gedekt uit bestaande winstbronnen en die de aanvangsverliezen kunnen compenseren met andere winsten, zodat ook de fiscus zijn deel daarvan te dragen krijgt.

De toekomstverwachtingen der deelnemers in de meeste nieuwe industrieën, die een beroep op de beurs hebben gedaan, zijn tot dusver helaas stellig niet vervuld, al mag

worden gehoopt, dat verschillende dezer bedrijven uiteindelijk tot bloei zullen kunnen worden gebracht.

Mijn verhaal dreigt eenlonig te worden, maar toch moet nog één communis opinio van weleer aan de feiten worden getoetst, nl. de houding van het publiek t.o.v. *Amerikaanse aandelen*. Wie had enige jaren geleden geen hoog agio er voor over gehad om zijn guldens in deze papieren te beleggen, als een uitzondering was toegestaan op het éénrichtingverkeer, waaraan deze categorie zo lang onderworpen bleef?

Ook in dit geval bleek echter, dat het bezit van de zaak het eind van het vermaak kan zijn: toen te langen leste ook het kopen van Amerikaantjes aan ons publiek werd toegestaan, kon daarvoor door de verkopers aanvankelijk een agio worden behaald van 10 à 15 pCt. Sindsdien is dit agio echter voortdurend ingekrompen en tenslotte vrijwel verdwenen. Ten dele moge dit een gevolg zijn van het feit, dat het vroeger vooral de speculanten waren die Amerikaanse fondsen kochten, hetgeen meestal op prolongatie geschiedde. Van het ras der beurspeculanten zijn nog slechts weinig zeldzame exemplaren behouden gebleven, die door het verbod van „prol” en door de fiscale wetten gekooid zijn. De echte beleggers staan aan hun tienjarig dieet blijkbaar onwennig tegenover investeringen in de Verenigde Staten. Velen hebben het contact verloren, hebben zich geen rekenschap kunnen geven van de versterking, die vele Amerikaanse ondernemingen in de tussentijd hebben ondergaan, en staan huiverig tegenover „Wallstreet”, misschien wel onbewust beïnvloed door de propaganda uit het Oosten, die reeds lang op de grote Amerikaanse crisis wacht.

Geheel logisch is deze houding nochtans niet, omdat genoegzaam gebleken is hoezeer de conjunctuur in de rest van de westelijke wereld, met inbegrip van ons land, door de gang van zaken in de Verenigde Staten wordt bepaald.

Aan het einde van deze „comedy of errors” aangekomen, past nog slechts bescheidenheid!

Uit bovenstaande indexcijfers valt op, dat de koersen van die groepen van bedrijven, die de volle wereldconcurrentie ondergaan, zoals olie en scheepvaart, in verhouding tot het vergelijkingsjaar 1938 (=100) thans veel lager zijn dan die van de locale industriële ondernemingen, welke sinds de oorlog in de luwte van deviezenregime en nationale goederenschaarste hebben geleefd. Het zal interessant zijn gade te slaan hoe de verdere ontwikkeling in dit opzicht zal zijn nu de frisse bries (of de kille wind?) der liberalisatie gaat waaien. Er moet nog blijken, of de waardering van industriële fondsen niet enigszins beïnvloed is door het optisch bedrog der reeds aan het nieuwe prijsniveau aangepaste en dus hoge nominale brutowinsten, vergeleken met de in vele gevallen nog niet aangepaste kapitalisatie. Meer dan ooit is ook thans selectie nodig, waarbij de aandacht mede gewijd moet worden aan de vraag, of nog nieuwe middelen benodigd zijn.

Van belang is het, eens na te gaan hoe in de laatste jaren het koersverloop hier te lande is geweest in vergelijking met België, Frankrijk en de Verenigde Staten. Het blijkt dan (aan de hand van de gegevens uit het „Monthly Bulletin” van het statistisch bureau der Verenigde Naties), dat in België de aandelenkoersen van 1948 tot Maart jl. *stegen* van 163 tot 182, terwijl de levenskosten *daalden* van 375 tot 354 (1938=100). In Amerika *stegen* de aandelenkoersen van 146 tot 167, terwijl de levenskosten *daalden* van 170 tot 166 (gegevens van Maart jl.). In Frankrijk daarentegen *daalden* de koersen van 1172 tot 1047, terwijl de levenskosten *stegen* van 1658 tot 1902. In Nederland *daalden* de koersen van industriële fondsen volgens het „Monthly Bulletin” van 211 tot 197, terwijl de levenskosten *stegen* van 203 tot 234.

In verhouding tot 1938 bedroegen in de onderscheiden landen volgens de laatste gegevens, van genoemd Bulletin de:

	groothandels- prijzen	levenskosten	industriële aandelen- koersen
Nederland	3,1 ×	2,3 ×	1,34 × ¹⁾
België	3,7 ×	3,5 ×	1,8 ×
Frankrijk	21 ×	19 ×	10,5 ×
Verenigde Staten	1,9 ×	1,66 ×	1,67 ×

¹⁾ Hiervoor is het o.i. meer representatieve algemeen indexcijfer van het C.B.S. genomen.

waaruit volgt, dat de stijging der levenskosten, sinds 1938 door de denkbeeldige Nederlandse „index-belegger” in aandelen, althans wat de waarde van zijn bezit betreft, voor 27 pCt kon worden opgevangen, door de belegger in industriële waarden in België voor 32 pCt, door de Franse belegger voor 52 pCt, terwijl de gelukkige belegger in Amerikaanse industriële waarden zijn koopkracht zowaar heeft weten te handhaven.

Wat zijn inkomsten betreft, is de Nederlandse belegger in aandelen er waarschijnlijk nog iets slechter aan toe. De berekening omtrent het gemiddeld rendement op aandelen, verschenen in het Maandschrift C.B.S. van Mei jl., wekt tenminste wel de indruk, dat ook in aanmerking genomen de sedert het afsluiten van dat onderzoek ingetreden koersdaling enerzijds en diverse dividendverhogingen anderzijds, het rendement op aandelen thans hier te lande nog wat lager ligt dan in 1938.

Tenslotte een enkel woord over de functie van onze beurs, die reeds een groot eind weegs heeft afgelegd op het doornige pad; dat voert van het oude glorieuze internationale centrum naar de lokale markt.

Het bovenstaande indexcijfer voor Indonesië, de wetenschap dat vroeger wel ca 17 pCt van ons nationaal inkomen direct of indirect uit dat land afkomstig was, en een blik op de Prijscourant, waarvan een zo groot deel bestaat uit Indonesische fondsen, kunnen er toe bijdragen, ons te doordringen van de betekenis, welke de verdere ontwikkeling in dat gebied voor de effectenbezitters en voor de toekomstige kapitaalvorming, dus ook voor de beurs van Amsterdam, zal hebben.

Zonder noemenswaardige vorming van kapitaal door particulieren, bestemd voor aandelenbelegging, en zonder voldoende attracties om een toestroom van buitenlands kapitaal aan te trekken, kan er geen hoop bestaan, dat de beurs weer in oude luister zou worden hersteld.

Volgens het laatste verslag van de Herstelbank werd in 1949 door het industriële bedrijfsleven f 1.650 mln geïnvesteerd. Hiervan werd slechts f 110 mln, dus amper 7 pCt, verkregen door de uitgifte van aandelen en obligaties. Institutionele beleggers verstrekten direct, dus onder voorbijgaan van het beursapparaat, reeds meer, nl. f 150 mln, de Herstelbank f 60 mln, samen dus bijna tweemaal zoveel als de traditionele „kapitaalmarkt”. De bedrijven zelf vonden f 900 mln, voor tweederde uit afschrijving, voor éénderde uit ingehouden winst.

De financiering met leenkapitaal is in de laatste jaren sterk begunstigd door de fiscale wetgeving. In deze jaren is dan ook veel schuld opgenomen door ondernemingen, die geld nodig hadden en die voldoende credietwaardig waren, juist dank zij het feit, dat zij tevoren nog géén schulden hadden! Het is echter duidelijk, dat deze financieringswijze aan grenzen is gebonden. Indien de winsten eens minder ruim vloeien en dus de reservevorming afneemt, kan de verkrijging van nieuw kapitaal dan ook een ernstig probleem worden. Reeds zoveel malen is er op gewezen, dat een oplossing van dit vraagstuk slechts gevonden kan worden in de richting van bevordering van het particuliere sparen door verlichting van de belastingdruk, dat dit bijna een gemeenplaats is geworden; maar van een wijziging der financiële overheidspolitiek in deze zin valt nog weinig te bespeuren. Ook voor een herleving van de betekenis der beurs als echte kapitaalmarkt is dit van levensbelang.

Amsterdam.

E. F. PHILIPP.

DE MONETAIRE SANERING IN INDONESIË.

Het in Maart jl. in Indonesië geïntroduceerde monetaire experiment, ten doel hebbende om tot meer normale verhoudingen te komen, is uitermate belangwekkend. Hoewel de eindstreep nog niet is bereikt, is het goed nu na 4½ maand de stand van zaken eens nader in beschouwing te nemen. Daarbij dient uiteraard te worden bedacht, dat wij hier niet te maken hebben met een laboratoriumproef, maar met een daad van monetaire en economische politiek, waarop dus alle krachten der realiteit inwerken en waarbij zich ook wisselwerkingen voordoen, welke weer invloed nemen op het resultaat.

Externe invloeden zijn opgetreden en hebben de kans van slagen begunstigd. De belangrijkste daarvan is ongetwijfeld de onverwacht sterke stijging van de rubberprijs op de wereldmarkt, waarvan de gunstige invloed op de deviezenpositie van Indonesië op een 300 miljoen deviezenrupiahs kan worden geschat. De internationale politieke spanningen hebben ook prijzen van andere exportproducten gunstig beïnvloed; in een enkele sector is het prijsverloop minder gunstig geweest. Het verzoek om niet meer naar China te leveren heeft hoofdzakelijk betekenis voor de aardolieproducten, maar aangezien de aardohemaatschappijen voor haar deviezenopbrengsten niet tot het Indonesische deviezenrégime behoren, ondervindt dit van dit verzoek geen eventueel nadelige invloed.

Doelstelling van wijziging monetaire régime.

Het doel van de in Maart jl. genomen maatregelen lag gedeeltelijk in de binnenlandse, gedeeltelijk in de deviezen sfeer. Voor de binnenlandse sector was de bedoeling om door het, ruwweg gezegd, halveren van de circulatie en het consolideren van de koopkracht van de rest de zwerende koopkracht te doen verdwijnen en daardoor een prijsdaling te forceren op de zgn. vrije markt, teneinde te bereiken, dat ondanks de prijsstijging in de gecontroleerde sector, per slot van rekening een verlaging van de kosten van het levensonderhoud tot stand kwam. Voor de deviezensector was de bedoeling volgens indertijd gedane officiële mededelingen om de export te bevorderen, terwijl uiteraard een nevengevolg moest zijn, dat in bepaalde sectoren (bijv. in die der diensten) minder transfer zou worden aangevraagd. Ik zal thans nagaan hoe het verloop tot nu toe is geweest.

Binnenlandse sfeer.

In de binnenlandse sfeer kon aanvankelijk een verdere prijsstijging worden waargenomen. De eerste maatregelen tot vergroting van de invoer hadden slechts beperkt succes. De zwakke zijde van de eerste étappe dezer maatregelen is geweest, dat de goederen ontbraken, welke hadden moeten dienen om de prijsdaling in de vrije sector te forceren. De herwaardering der voorraden importgoederen — over het algemeen tot het drievoud, nl. de oorspronkelijke invoerwaarde plus de voor de toekomst nodige deviezen certificaten op basis van een koers van 200 — ging gepaard met het voorschrift aan de importhandel, dat de bruto winstmarge moest worden verlaagd. Voor de importhandel maakte deze herwaardering bij doorstroming der goederen mogelijk, dat hij het meerdere vermogen, nodig voor de financiering van zijn bedrijf, uit de opbrengst der oude voorraden ontving. Een der ernstigste zorgen voor deze tak van bedrijf was daarmede, althans gedeeltelijk, opgeheven, terwijl bovendien een aantal importeurs, maatregelen ziende aankomen, hun liquide middelen in goederen — gedeeltelijk exportgoederen en dan met name rubber — had belegd. Deze financieringsfaciliteit werd in feite niet door de consument, doch voor 95 pCt door de Overheid betaald, althans voor zover het de goederen in de „vrije sector” betrof, de zgn. vrije verkoop tegen hoogst bedingbare prijs dus, waarbij 95 pCt van het verschil tussen de verkregen netto impor-

leuropbrengst en de door de prijsbeheersing vastgestelde prijs bij wijze van belasting aan de Regering moet worden afgedragen. Voor zover het goederen betrof, welke via de distributie werden verkocht, droeg de consument — voor zover de herwaardering werd toegestaan — wel een gedeelte van de lasten. Deze distributie werd, behoudens voor de kleine Indonesische werker, steeds verder beperkt, terwijl bovendien, nadat moest worden geconstateerd, dat het doel van een prijsverlaging niet zonder meer kon worden bereikt, tot andere maatregelen werd overgegaan. Er werd, aanvankelijk incidenteel thans zich steeds meer uitbreidend, een „vrije lijst” gecreëerd, welke de goederen bevatte, welke zonder afdracht van een gedeelte van de opbrengst aan de Overheid vrij mochten en mogen worden verkocht en voor welke bovendien importvergunningen voor elk reëel gevraagd bedrag — en dus ook de nodige deviezen — werden en worden verstrekt. Aanvankelijk behoorden tot deze categorie, weefgarens en ongesuikerde melk; thans omvat de lijst reeds naast de weefgarens en alle verdikte melk tal van andere goederen, waaronder pharmaceutische en aanverwante geneesmiddelen, melkpoeder, meel, gist en daarnaast goederen ten behoeve van de voortbrenging, zoals drijfwerk en kogel-lagers, koolplaten en koolspitsen, edelstaal, auto-onderdelen, goenies, cement, paljols, meststoffen, mieren-zuur en tal van andere chemicaliën en chemische producten. Doordat de detailprijzen in de toekomst met het bedrag van de heffing en een deel van de marge van de import-handel worden verlaagd en bovendien geen beperkingen aan de invoer worden in de weg gelegd, moesten de prijzen ondanks de prijsverhoging tot het drievoud door de deviezencertificaten, in de detailhandel reeds dadelijk, min of meer geleidelijk dalen, omdat de grossiers en detail-listen niet meer op hun voorraden wilden blijven zitten. Naast weefgarens vallen ook bepaalde textielen onder deze regeling, terwijl bovendien de E.C.A.-textiel juist vóór de Lebaran in het verkeer is gebracht. Hoewel de grossiers reeds kort na de monetaire maatregelen begonnen zich liquide te maken, moet worden aangenomen, dat hier toch belangrijke verliezen op de voorraden zijn geleden.

Er zit dus beweging in het prijsniveau: aan de ene kant zijn de importgoederen, welke in de gecontroleerde sector werden verkocht, in prijs gestegen, tot het drievoud, lokaal geproduceerde goederen overwegend minder, aan de andere kant zijn tal van goederen welke vroeger wegens hun schaarste enkele malen boven het niveau van de importwaarde werden verkocht, in het binnenland gedaald, terwijl de meer vrijgeveige invoerpolitiek de importhandel en dus ook de andere tussenschakels dwingt tot scherpere calculatie, omdat nu de concurrentie weer van betekenis wordt. Van het laatste kan de invloed in die zin worden waargenomen, dat sommige prijzen niet tot het drievoud van vóór de monetaire sanering zijn verhoogd. Ook de houding van de detaillist is belangrijk voorkomender geworden.

Hoewel er dus een grotere vrijheid van dispositie in het buitenland bestaat, blijkt er bij het Deviezenfonds niet een krapte aan deviezen te bestaan, maar is er sprake van een gedurende de laatste maanden toenemend saldo. Op zichzelf behoeft dit niet verontrustend te zijn, maar er liggen thans op de markt der importgoederen belangrijke onzekerheden. Daar is in de eerste plaats de vraag, hoe groot de voorraden in de tweede en verdere hand en bij hen, die in importgoederen dekking hebben gezocht, zijn. Thans, nu de importhandel weer tot zijn oorspronkelijke functie van handelaar moet terugkeren, worden uiteraard ook weer de handelsrisico's gelopen en het is begrijpelijk, dat dit tot een grotere voorzichtigheid leidt. Bovendien zit er in het systeem een risico met betrekking tot de prijs der deviezencertificaten. Het Deviezenfonds heeft hier, doordat het het saldo der deviezencertificaten fourneert, in feite het „price-leadership” en herhaaldelijk duiken de, steeds weer tegengesproken, berichten op, dat de prijs dezer certificaten zal worden verlaagd.

Gegeven het thans niet onbelangrijke saldo aan deviezen van het Deviezenfonds, de verkregen buitenlandse leningen en het deviezensaldo van De Javasche Bank, dat eventueel gedeeltelijk voor het slagen der maatregelen kan worden ingezet, kan worden aangenomen, dat de toestrooming van buitenlandse goederen voorlopig kan aanhouden; het zal echter — in verband met andere nog te bespreken werkende krachten — noodzakelijk zijn, dat de goederenstroom zich binnenkort belangrijk verbreedt. Hier nu schuilt bovendien een tweede en zeer grote moeilijkheid: verbreding van de goederenstroom eist zijn financiering en waren de verhoudingen stabiel, dan zou buitenlands vermogen eerder toevloeden dan thans; nu betekent credietfinanciering echter het grote gevaar van het oproepen van inflatoire krachten.

In de binnenlandse sfeer treden nog andere krachten op. In de eerste plaats neemt men steeds weer moeilijkheden terzake van orde en rust waar, welke weliswaar plaatselijk zijn, maar toch een storende invloed kunnen oefenen; een voorbeeld hiervan zijn de gebeurtenissen indertijd te Makassar. Doch ook in de economische sfeer doet zich het verschijnsel voor: de voortdurende stakingen betekenen een productieverlies, dat duurzaam is en voor de sanering, welke meer goederen eist, tot gevolg heeft, dat productiecapaciteit en dus product verloren gaat. Deze stakingen, welke thans in bepaalde gedeelten van Indonesië voor vitale bedrijven zijn verboden, hebben als regel tot gevolg, dat loonsverhogingen worden toegekend, welke leiden tot verhoging van de kostprijs en voor zover het goederen voor de binnenlandse sector betreft, tot prijsverhoging, waardoor de opzet van de sanering wordt tegengewerkt. Er komt meer koopkracht in circulatie en hierdoor zal van de zijde van de minstbedeelden een grotere vraag naar bepaalde voedingsmiddelen en goederen met lage prijs uitgaan, wordt dus deze groep in een betere relatieve positie gebracht, hetgeen van algemeen standpunt beschouwd, voldoening geeft voor zover daardoor de Indonesische productiviteit niet wordt aangetast. Aan de andere kant mag niet worden voorbijgezien, dat een gedeelte van het grotere inkomen door de door de loonsverhogingen veroorzaakte prijsstijging wordt opgevangen en het overige leidt tot een verplaatsing van consumptieve vraag, dus tot een structuurwijziging in de consumptie. Wellicht houdt hiermede verband, dat dit jaar het verloop van de rijstprijs na de oogstperiode minder geprononceerd is geweest dan in vorige jaren, zij het, dat zich uiteraard wel een daling heeft voorgedaan. Reeds thans echter loopt hij weer op. Dit afwijkende verloop werd veroorzaakt door de aangevoerde E.C.A.-rijst, waardoor de topprijzen vóór het afkomen van de nieuwe oogst konden worden voorkomen. Ook voor de naaste toekomst staat belangrijke invoer van rijst op het programma.

Een andere ernstig tegenwerkende kracht wordt gevormd door het invoeren van de 7-urige arbeidsdag en de 40-urige werkweek voor grote delen van Indonesië. Dit betekent, overigens bij gelijkblijvende totale beloning, een vermindering van de productiecapaciteit en dus van de welvaart en de goederenstroom.

De kostenstijgingen hebben een belangrijk effect. Voor de cultures zijn zij op het ogenblik reeds zodanig, dat daardoor de kosten reeds meer dan verdubbeld zijn. De verhoogde kosten van de levensstandaard voor buitenlandse werkers is zodanig, dat in het particuliere vaak belangrijke salarisverhogingen moesten worden gegeven, terwijl de bedrijven in meerderheid de bijkomende kosten, verbonden aan het transfer, grotendeels voor hun rekening nemen. De Overheid heeft hier voor haar werkers nog geen correctiemaatregelen genomen, behoudens voor zover het bepaalde transfers betreft, welke zij voor haar rekening neemt. Een duurtebijslag schijnt echter in voorbereiding.

Behoudens voor zover de prijzen op de wereldmarkt hoger liggen, zien de landbouwondernemingen het tijdelijk voordeel der sanering reeds verloren door de kosten-

stijgingen. Voor de bevolkingsproducten ligt de toestand op het ogenblik nog gunstiger, omdat in deze sector geen kostprijs bestaat, maar uitsluitend van een alternatieve besteding van arbeid en soms grond sprake is.

Deviezensector.

Zoals reeds gezegd, is hier de momentele positie gunstig en dank zij de prijsstijgingen op de wereldmarkt heeft de Regering de wind mee. De eis tot inlevering van deviezen-certificaten, ook bij overmaking van winsten, afschrijvingen en vergoeding voor buitenlandse diensten, betekent de facto, dat het beroep op deviezen in deze sector is verminderd, in sommige gevallen getierceerd. In deze zin zijn thans ook de voorschriften van het Deviezeninstituut voor dividend- en winsttransfer, hoewel de wisselkoers officieel nog steeds 1 : 1 is.

Bij het deviezenbezit ligt uiteraard nog steeds een der belangrijkste momenten voor het slagen der sanering, omdat alleen dan het beleid succes kan hebben, indien men er in zal slagen de tegenwerkende krachten te compenseren. Daartoe zijn de stijgende prijzen op de wereldmarkt een belangrijk helpende factor, evenals de buitenlandse leningen.

Met betrekking tot de uitvoer moeten de beide sectoren ondernemings- en bevolkingsproducten scherp worden onderscheiden. De producties der ondernemingen zijn over het algemeen meer star dan die der bevolking. Dit valt ook in de productie- en uitvoercijfers waar te nemen. Weliswaar valt in sommige gevallen een stijging der hoeveelheden te constateren, in andere echter is daarvan geen sprake. Een verblijdend verschijnsel is uiteraard, dat meer ondernemingen in beheer komen of verder in het stadium der rehabilitatie verkeren, hetgeen spoedig tot productievermeerdering leidt. De toenemende diefstallen aan product op de ondernemingen (koffie, rubber, suiker en thee; gaande tot zelfs 20 pCt van de productie) echter betekenen niet alleen, dat een deel harer opbrengst verloren gaat, maar dat straks een kwalitatief minder product in circulatie of ten uitvoer komt, hetgeen voor het land een verlies aan deviezen betekent.

In de sector der bevolkingsproducten kan, en speciaal voor de rubber, een belangrijke toeneming van de export worden waargenomen; daartegenover staat, dat de copra — mede door de politieke moeilijkheden in Oost-Indonesië — belangrijk bij 1949 ten achter blijft. De vergrote export in de eerste maanden na Maart moet gedeeltelijk op rekening van het afvoeren van vastgehouden voorraden worden geschreven, maar kan gedeeltelijk uit de vergrote opbrengst als stimulerende factor worden verklaard. Daarbij komt nu uiteraard, dat de smokkelhandel minder lucratief is geworden sinds de deviezenvrije invoer niet langer vrijstelt van de verplichting tot inlevering van deviezen-certificaten tot het dubbele van de invoerwaarde. Voor zover de uitvoersmokkel diende als basis voor de invoer, maakt de, door de verplichting tot inlevering van deviezen-certificaten, verhoogde kostprijs de smokkel minder of niet lucratief, terwijl de overheidsopkopen, bijv. van peper, ook gedeeltelijk de basis ontnemen.

Een merkwaardig verschijnsel is de daling van de zwarte prijzen voor vreemde valuta. Voor de goudprijs is de daling begrijpelijk en een algemeen verschijnsel in verband met het uitvallen van China als afnemer en bovendien door aanbod van goud uit Hongkong. Doch ook de prijzen van Nederlandse guldens, Engelse en Australische ponden en Amerikaanse en Straits dollars zijn gedaald, hoewel de laatste dagen weer een stijging valt waar te nemen. Kan hiertoe enerzijds de politieke ontwikkeling in de wereld hebben bijgedragen, nl. bij hen, die valuta's hebben verkocht in de overtuiging, dat Indonesië thans veiliger dan Europa of de Straits zou zijn, dit verklaart de toestand met betrekking tot het Australisch pond en de U.S.-dollar nog niet. Hiervoor zijn, zeker oorzaken, die, naar het mij voorkomt, ook voor de andere valuta's gelden.

Ik noem dan in de eerste plaats het feit, dat hier een aantal clandestiene geldhandelaars is gegrepen en uitermate hoge boetes heeft gekregen, tezamen, naar men zegt, een bedrag van honderd miljoen rupiahs; dit moet zoals vanzelf spreekt tot forcering hunner liquiditeit leiden. Een tweede factor, is een algemeen streven in de Chinese groep om zich liquide te maken, niet alleen in de goederen-, maar ook in de overige sectoren. Terwijl deze beide factoren dus reeds moeten leiden tot aanbod van valuta, wordt door de prijsstijging gedeeltelijk meer geld in de goederen gebonden en heeft de halvering van saldi en bank- en muntpapier tijdelijke liquiditeitsspanningen teweeggebracht, welke een beperking van de vraag veroorzaken. Een vraag is uiteraard bovendien in hoeverre het vertrouwen in het succes der maatregelen door de teweeggebrachte prijsdalingen is vergroot.

Budgetaire sector.

Essentieel voor het succes der sanering is het verloop van het overheidsbudget. In het parlement is medege-deeld, dat de R.I.S. geen begroting heeft; wij weten, dat het tekort bij de Republiek Indonesia alleen reeds 1½ miljard rupiah bedraagt, waarbij moet worden bedacht, dat het grootste deel van de middelen, welke hiertegenover staan, door de Centrale Regering wordt ontvangen. Helaas kan de weekstaat van De Javasche Bank nog steeds geen volledig inzicht in de monetaire ontwikkeling geven, omdat alle overboekingen nog niet hebben plaats gevonden. Naast het volume en de prijs van de uitvoer — en als buffer de deviezenvoorraad — is het verloop van het binnenlandse monetaire gebeuren essentieel voor de kansen op succes en de objectieve waarnemer kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat juist op dit gebied zeer grote gevaren liggen.

Weliswaar hebben, blijkens publicaties van het Ministerie van Financiën, de kohierbelastingen in de eerste maanden van dit jaar meer opgebracht dan in de overeenkomstige periode van het vorig jaar, maar hierin zijn tot grote bedragen vooruitbetalingen begrepen. Ook de niet-kohierbelastingen vertonen een grotere opbrengst, vooral gevolg van de aanpassing van in- en uitvoerrechten aan de hogere waarden in rupiah. De zgn. „vrije winstbelasting” — de heffing van goederen bij de vroegere „vrije verkoop” — zal haar betekenis door de, overigens toe te juichen, wijziging in de economische politiek gedeeltelijk verliezen.

De invoering van de omzetbelasting blijft dit jaar achterwege; zij werkt alleen in de vorm van de Opbouwbelasting in de beperkte sector van betalingen in hotels, restaurants en café's. De opbrengst der deviezen-certificaten — in feite een afroming van koopkracht — zal belangrijk minder zijn dan in mijn vorig artikel¹⁾ geraamd, omdat in tal van opzichten modificaties zijn of moeten worden aangebracht en de Regering zelf grote aankopen verricht.

Het verloop van zaken, zoals dit in de weekstaat van De Javasche Bank tot uiting komt, is een toenemende circulatie aan chartaal geld, welks hoeveelheid thans reeds die van vóór de sanering overschrijdt. Vergelijken wij de toestand per 3 Mei en per 26 Juli jl., dan moet worden geconstateerd, dat zij, met ruim 400 miljoen is toegenomen. Naast bankbiljetten zijn hierin ook muntbiljetten begrepen, waarvan krachtens een presidentieel besluit voor een totaal van 230 miljoen mag worden uitgegeven. De schuldpositie van de Overheid bij de Centrale Bank toont, ondanks plaatsvindende afboekingen, in dezelfde periode eveneens een toeneming van ruim 400 miljoen, terwijl bovendien daarnaast nog andere schulden bestaan. Daartegenover staat, dat een bedrag van 100 miljoen schatkistpapier in deze periode niet is verlengd. Het feit tenslotte, dat de rekening-courantsaldi van

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 12 April 1950.

anderen een stijging vertonen, kan er op wijzen, dat de credietpotentie van de banken weer is verbeterd. Toch vertoont de vlottende schuld slechts een langzame stijging: van 2.576 miljoen rupiah per eind Mei tot 2.612 miljoen per ultimo Juni. De vraag is, hoe groot het tekort op het budget van de R.I.S. zal zijn. Men hoort daarbij cijfers noemen, welke variëren van 800 tot 2.500 miljoen rupiah. Hoe betreuenswaardig in het algemeen grote tekorten op het budget ook zijn, vastgesteld moet worden, dat van de monetaire gezichtshoek uit door de ontwikkeling een zeker tekort aanwezig mag zijn, nl. voor zover dit kan worden gefinancierd door de buitenlandse leningen en de uitbreiding van het geldingsgebied van het geld. Evenwel, dit mag m.i. nooit een bedrag van 1.000 miljoen rupiah overschrijden, terwijl moet worden aangenomen, dat dit tekort zeker 1½ milliard zal zijn, in welk geval hier een inflatoire kracht aanwezig is. Daarbij moet bovendien worden bedacht, dat hierbij van betekenis is in hoeverre de omloopsnelheid van het geld is vergroot of alsnog groter zal worden, hetgeen in verband met de activering van voorheen steriel geld niet onwaarschijnlijk is; gegevens hieromtrent staan niet ter beschikking. Deze vergrote omloopsnelheid zou echter de toelaatbare omvang van het tekort weer verkleinen.

Conclusie.

Het gehele economische beeld is thans labiel, ook in de monetaire sector. Krachten werken naar beide zijden. De ingezette prijsdaling in bepaalde sectoren, te danken aan het afschaffen van een overheidsheffing en de vrijere invoer, heeft gehamsterde voorraden in de circulatie gebracht en daardoor de verhouding tussen goederen en geld verbeterd. De vraag is, in hoeverre deze ruimere voorziening straks door grotere aanvoer kan worden gecontinueerd. Daarbij komt niet alleen de vraag aan de orde, of deze goederen zonder inflatoire werking — naast de van overheidszijde bestaande inflatoire krachten — kunnen worden gefinancierd en of deze goederen tijdig zullen komen. Immers, geeft de internationale politieke ontwikkeling het voordeel van de prijsstijging der exportproducten, aan de andere kant staat, dat zij ook, de door het buitenland gevraagde levertijden doet verlengen en binnenkort de prijzen zal doen stijgen. De wisselwerkingen beginnen zich thans duidelijk te demonstreren. Terwijl het slagen der monetaire sanering ruimere aanvoer van goederen eist, brengt de financiering van deze noodzakelijkheid zelf het gevaar van inflatoire krachten, dat te groter is omdat in het bestaande budgettekort reeds al naar gelang van de grootte min of meer sterke krachten aanwezig zijn.

Hierbij komt nog een ander punt: het is niet voldoende, dat de goederen er zijn, maar ook dat zij binnen het bereik van de afnemers kunnen komen; het transportwezen nu, zowel te land als te water, laat door tal van omstandigheden (o.a. onvoldoende transportmiddelen en stakingen, resp. moeilijkheden met de havenarbeiders) nog veel te wensen over, zodat grote voorraden in de havens blijven en daardoor zelfs nu en dan een congestie dreigen te veroorzaken. Ook dit is een ernstig vraagstuk, juist in verband met de toenemende geldcirculatie, omdat hierdoor gevaren ontstaan voor plaatselijke monetaire discrepanties, welke in een labiele toestand uitermate gevaarlijk kunnen zijn.

Een opmerkelijk verschijnsel is ook, dat dit jaar de gebruikelijke seizoensdaling in de prijzen der 19 voedingsmiddelen, welke zelfs in de jaren der toenemende inflatie (1948 en 1949) duidelijk aan de dag trad, is uitgebleven en dat de rijstprijzen reeds thans weer stijgende is, nadat de seizoensdaling zelf geruime tijd later optrad.

De voortdurende loonsverhogingen zijn een gevaar temeer, dat men weer in de inflatiespiraal komt en de verkorting van de arbeidstijd betekent gedeeltelijk hetzelfde, gedeeltelijk een definitieve verkleining van de goederencirculatie, omdat het bestaande gebrek aan

geschoold personeel niet of tegen zeer hoge kosten uit het leger der ongeschoolden en ongeïfenden kan worden gecompenseerd.

Een ander punt van belang is, of door de vrijere invoer een wijziging in de structuur van de invvoer zal worden veroorzaakt, welke nadelig voor de ontwikkeling in de verdere toekomst zal zijn; hier speelt de deviezenreserve een belangrijke rol. Indien nl. minder essentiële goederen ten koste van meer essentiële worden ingevoerd, alleen omdat de koopkracht zich door de veroorzaakte wijziging in de binnenlandse spanningen daarop richt, dan kan dit ten koste van het algemene herstel gaan.

De eerstkomende maanden zullen de beslissing brengen; reeds thans echter komen de gevaren voor het slagen duidelijk aan de dag; een doorzetten van de voor het slagen tegengestelde krachten betekent, dat een nieuw evenwicht op een andere basis zou moeten worden gevonden. In het midden blijve thans welke invloed de totstandkoming van de eenheidsstaat zal hebben en in hoeverre orde en rust gehandhaafd kunnen worden.

Djakarta.

J. F. HACCÖÜ.

PROBLEMEN VAN HET ZIEKENFONDSWEZEN.

I.

In een drietal artikelen, opgenomen in de nummers van 9, 16 en 23 Februari 1949 van Economisch-Statistische Berichten, besprak ik een aantal financiële en organisatorische problemen van het Nederlandse ziekenfondswezen.

In de sindsdien verlopen tijd is op dit terrein voldoende gebeurd om een aanvulling van de genoemde artikelen te rechtvaardigen. De gebeurtenis, welke het meest de aandacht heeft getrokken, is de nieuwe premieverhoging voor de vrijwillige ziekenfondsverzekering; er zijn echter ook andere belangrijke feiten en cijfers te vermelden. Voorop dient evenwel in deze beschouwing te worden gesteld, dat de belangrijkste problemen, welke begin 1949 aan de orde waren, thans nog bestaan. Er is nog geen ziekenfondsenwet tot stand gekomen, ondanks naarstig geploeter in de weerbarstige materie; de tegenstelling tussen de verplichte verzekering, welke tot dusverre over voldoende geldmiddelen beschikt, en de noodlijdende vrijwillige verzekering maakt nog steeds alle problemen moeilijker dan ze overigens al zijn; de vooruitgang van de medische wetenschap blijft een sterke opwaartse druk op de kosten uitoefenen.

Het aantal verzekerden.

Het aantal verzekerden blijft regelmatig stijgen. Begin 1949 waren er iets meer dan 4,3 miljoen verplicht-verzekerden; op 1 April 1950 waren er ruim 4,45 miljoen.

In deze toeneming van 150.000 zielen (waaronder circa 70.000 rechtstreeks-verzekerden; de overigen zijn gezinsleden) weerspiegelt zich de uitbreiding van de werkgelegenheid, in het bijzonder ook de opnemings van gedemobiliseerden in het bedrijfsleven. De toeneming zou groter zijn geweest, indien niet een aantal personen door loonsverhoging uit de verplichte verzekering was verdwenen.

Het aantal vrijwillig-verzekerden steeg van ruim 2,35 miljoen in de aanvang van 1949 tot ruim 2,47 miljoen op 1 April 1950. Deze toeneming overtreft de verwachtingen. Ten tijde van de premieverhoging in begin 1949 van 59 tot 63 cent per week werd vrij algemeen op een zeker achteruitgang gerekend, enerzijds doordat vele weinig-draagkrachtigen de premie niet meer zouden kunnen opbrengen en dientengevolge zouden moeten uittreden, anderzijds doordat een deel der beter-geïfundeerden voortaan liever dekking voor ziekterisico's op andere wijze zou zoeken (bijvoorbeeld bij instellingen voor verzekering van kosten van ziekenhuisverpleging). Een en ander is onge-

twijfeld gebeurd, maar in mindere mate dan verwacht werd. Een aantal gemeenten heeft het aan haar minst-draagkrachtige inwoners door zekere steunmaatregelen mogelijk gemaakt verzekerd te blijven en hier en daar heeft men zelfs op niet-verzekerde gesteunden druk uitgeoefend om zich te doen verzekeren. Wat de beter-gesitueerden betreft, op hen oefent blijkbaar het uitgebreide complex van de „verstrekkingen” der ziekenfondsen een toenemende aantrekkingskracht uit, hetgeen bij de steeds stijgende kosten der medische verzorging niet te verwonderen is. De kosten van een operatie of kuur, waarbij de nieuwste methoden en geneesmiddelen worden toegepast, kunnen zelfs voor een gezin met een vrij hoog inkomen ruineus zijn en buiten de ziekenfondsen is een all-round-dekking voor dergelijke risico's moeilijk of slechts tegen hoge premie te verkrijgen.

Blijkens bovenstaande cijfers was het totale aantal verzekerden op 1 April 1950 ruim 6,9 miljoen. Thans zijn er waarschijnlijk meer dan 7 miljoen, mede omdat op 2 Mei 1950 de verhoging van de loongrens voor de verplichte verzekering van f 3.750 tot f 4.500 per jaar is ingegaan. Over de gevolgen van deze maatregel zijn verwachtingen uitgesproken, welke sterk overdreven blijken te zijn; er zijn schattingen gemaakt van een half miljoen nieuwe verzekerden. Het werkelijke aantal zal, naar voorlopige cijfers te oordelen, om en bij de honderdduizend liggen; dit aantal was reeds eerder genoemd als resultaat van zekere statistische berekeningen. Wat het aantal vrijwillig-verzekerden betreft, is een daling na 1 Juli 1950, de datum van de jongste premieverhoging (van 63 tot 80 cent per week), niet onwaarschijnlijk, hoewel de ervaringen van 1949 in dit opzicht tot voorzichtigheid bij het doen van voorspellingen manen. Van een verhoging van de inkomensgrens voor de vrijwillige verzekering, gelijk aan de verhoging van de loongrens voor de verplichte verzekering, is voorshands afgezien wegens de slechte financiële toestand der vrijwillige verzekering, zodat uit dien hoofde geen nieuwe extra-aanwas van de vrijwillige verzekering is te verwachten. Wel is echter begin 1950 een regeling getroffen, welke hierop neerkomt, dat het werkelijk inkomen voor de toepassing van de inkomensgrens met f 150 per kind, dat ten laste van het gezinshoofd komt, wordt verlaagd.

Bezwaren der medewerkers.

De verhoging van de loongrens voor de verplichte verzekering — welke verhoging tot stand is gekomen tegelijk met de verhoging van de grens voor de toepasselijkheid van de Ziektewet en andere sociale verzekeringswetten — heeft sterke oppositie gewekt onder de artsen en andere medewerkers. Men is in die kringen bevreesd, dat door steeds verdergaande uitbreiding van het ziekenfondswezen niet slechts de medici hoe langer hoe meer hun zelfstandige positie zullen verliezen, doch ook het belang der volksgezondheid wordt geschaad. Anderzijds heeft men er wel oog voor, dat de tot stand gekomen verhoging van de loongrens een logisch gevolg van de daling van de geldswaarde is en dat het voor de wetgever moeilijk zou zijn geweest, bij de bestaande koppeling van het Ziekenfondsenbesluit aan de Ziektewet, om anders te handelen dan hij heeft gedaan. Er is echter onder de medewerkers een hele reeks van bezwaren en grieven; men acht zich te weinig gekend in de gang van zaken; men is van mening dat de honoraria te weinig zijn aangepast aan de stijging van het prijsniveau, men acht remmen tegen een al te drukke toeloop van ziekenfondsverzekerden naar de medici nodig en men meent, dat de ziekenfondsen niet voldoende krachtig medewerken tot controle op de inkomens der vrijwillig-verzekerden. Deze en vele andere desiderata spelen een rol in het overleg over allerlei problemen van het ziekenfondswezen, dat in de Ziekenfondsraad en in een groot aantal commissies wordt gevoerd.

Regelingen betreffende honoraria.

Wat de honoraria betreft, verdient vermelding, dat onder dagtekening van 21 Februari 1950 een commissie van drie leden (Mr H. L. Woltersom, Prof. W. F. de Gaay Fortman en Mr M. P. L. Steenberghe), in opdracht van de Kon. Ned. Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst en een zestal organisaties van Algemene Ziekenfondsen een bindend advies heeft gegeven inzake het huisartsen-honorarium. Volgens dit advies, welks conclusies door de bevoegde autoriteiten zijn gesanctionneerd, dient het „basishonorarium” met terugwerkende kracht tot 1 Juli 1949 van f 4,68 tot f 5 per ziel per jaar te worden verhoogd, met toeslagen van f 1 of f 0,50 voor practijken in dunbevolkte gebieden. Hierbij is aangenomen, dat een fondspractijk in het algemeen niet meer dan 3.000 patiënten moet omvatten. Over de hoogte der praktijkkosten bestaat geen zekerheid; in artsenkringen noemt men hiervoor cijfers, die boven f 2 per ziel liggen. Een onderzoek hiernaar en, in het algemeen, een onderzoek naar de financiële omstandigheden der artsen (met inbegrip van hun inkomsten uit particuliere practijk), heeft de commissie niet ingesteld; indien zulks moet gebeuren, ligt het naar het oordeel der commissie op de weg van de Regering, in het kader der prijspolitiek. De eventuele gevolgen van de devaluatie heeft de commissie niet in haar beschouwingen betrokken.

Ten aanzien van de honoraria der specialisten bestond voorheen een zeer grote verscheidenheid van plaatselijke regelingen. In een aantal specialistencentra betaalden de ziekenfondsen een vast bedrag per ziel per jaar aan een „specialistenpot”, welke door alle of een deel der specialisten naar bepaalde normen werd verdeeld. Elders betaalden de fondsen geheel „per verrichting”, soms met behulp van een stelsel van maand- en herhalingskaarten.

De bedragen voor dezelfde operaties en behandelingen liepen in verschillende gebieden sterk uiteen. Sinds 1 Juli 1949 geldt een uniforme regeling, welke overal het verrichtingssysteem heeft gebracht. De regeling van deze materie is zeer moeilijk wegens het grote aantal en de gevarieerdheid der vormen van specialistische hulp.

Bijzondere complicaties leveren bijkomende maar niettemin zeer belangrijke vormen van specialistenwerk op, bijv. röntgenologie en laboratoriumonderzoek. Ook het verschil in organisatie tussen de verschillende ziekenhuizen — een deel der ziekenhuizen is „gesloten”, d.w.z. werkend met een vaste staf van specialisten, een ander deel is „open”, d.w.z. dat iedere specialist er onder bepaalde voorwaarden kan werken — geeft complicaties.

De regeling is getroffen voor een proefjaar, dat vermoedelijk met een half jaar zal worden verlengd. Over de financiële uitkomsten is nog weinig te zeggen, onder andere omdat de regeling een stelsel van kortingen bevat, waaronder een progressieve korting op hoge declaraties (als gevolg van een groot aantal verrichtingen); de omvang dezer kortingen kan eerst worden vastgesteld als alle overige gegevens bekend zijn.

Vast staat, dat de kosten der specialistische hulp thans belangrijk hoger zijn dan enkele jaren geleden, doch dit zou ook, zij het wellicht in mindere mate, het geval zijn, indien de oude regelingen waren blijven gelden.

Ziekenhuizen en sanatoria.

Van de verdere kostenverhogende maatregelen op het gebied van honoraria en tarieven zijn de belangrijkste de verhogingen van de verpleegprijzen der ziekenhuizen. De enorme stijging der exploitatiekosten van de ziekenhuizen is een voortdurende bron van zorgen voor de besturen der ziekenhuizen zelf (besturen van gemeenten met eigen ziekenhuizen hierbij inbegrepen), maar ook voor de Ministeries van Economische en Sociale Zaken en niet het minst voor de „consumenten”, waarvan, wat de zaalverpleging betreft, de ziekenfondsen verreweg de grootste

zijn. Over de jaren 1945—1948 heeft de verplichte verzekering boven de geldende tarieven ongeveer 12 miljoen gulden aan „overbruggingsuitkeringen” aan de ziekenhuizen betaald, omdat de exploitatierekeningen van nagenoeg alle ziekenhuizen grote tekorten opleverden. De tarieven, welke onder controle van de Directeur-Generaal van de Prijzen staan, zijn herhaaldelijk verhoogd. Per 1 Januari 1949 is een algemene verhoging van 1 gulden per verpleegdag (zaalverpleging) toegestaan; kort geleden is, als gevolg van de devaluatie, een nieuwe algemene verhoging van 50 cent per dag tot stand gekomen. Dit artikel is niet de plaats om op de problemen der ziekenhuizen nader in te gaan; dat er een nauwe relatie is tussen de financiële zorgen der ziekenhuizen en die der ziekenfondsen, is echter wel zonder verdere toelichting duidelijk.

Ten aanzien van de sanatoria kan ongeveer hetzelfde worden gezegd; echter is de relatie tussen stijging der verpleegtarieven en kosten voor het ziekenfondswezen minder direct, omdat de ziekenfondsen de kosten van sanatoriumverpleging niet volledig betalen, doch slechts tot een gefixeerd bedrag (thans f 4,50 per dag, in vele gevallen vermeerderd met f 1,50 krachtens een aanvullende verzekering). Belangrijke verhoging der verpleegprijzen moet echter consequenties hebben ten aanzien van het door de ziekenfondsen te betalen bedrag.

Het aantal gevallen van ziekenhuis- en sanatoriumverpleging voor rekening der ziekenfondsen is nog steeds in stijgende lijn, mede als gevolg van uitbreiding van het aantal bedden.

Financiële toestand verplichte verzekering.

De kosten der verplichte verzekering bedroegen in 1947 over het gehele land gemiddeld f 24,59 per ziel. In 1948 was dit bedrag gestegen tot f 27,40, in 1949 volgens voorlopige berekening, tot ruim f 30 (dat is ongeveer f 2,50 boven de in 1948 opgestelde raming voor 1949). In deze kostenbedragen zijn begrepen de beheerskosten der ziekenfondsen (over de drie jaren onderscheidenlijk f 2,58, f 2,77 en f 2,90 per ziel), de kosten van het staatstoezicht, later van de Ziekenfondsraad (over elk der jaren f 0,16 per ziel) en van de heffing en inning der premie (over de drie jaren onderscheidenlijk f 0,35, f 0,32 en f 0,34 per ziel).

De nieuwste raming der kosten over 1950, opgemaakt met inachtneming van de kortelings berekende voorlopige uitkomsten over 1949 en van de recente verhogingen van honoraria en tarieven, leidt tot een cijfer, dat boven f 34 per ziel ligt. Dit betekent, vergeleken met de uitkomsten over 1947, een stijging van ongeveer 40 pCt.

De premie-opbrengst is echter eveneens sterk gestegen, ondanks de verlaging van het percentage van 4 tot 3,8 (per 1 Januari 1948) en van 3,8 tot 3,6 (per 1 Januari 1949). Over 1947 was de opbrengst ongeveer 135 miljoen gulden, over 1948 en vermoedelijk over 1949, ondanks de verlagingen van het percentage, ruim 140 miljoen gulden. Rekening houdende met de toeneming van het aantal verzekerden, met de loonsverhogingen na de devaluatie, alsmede met de verhoging van de loongrens en de daarmee verband houdende verhoging van het maximumloonbedrag, waarover premie wordt berekend (van f 10 tot f 12 per dag), kan men over 1950 een opbrengst van meer dan 150 miljoen gulden verwachten. Dit bedrag zal voldoende zijn om de geraamde kosten van ruim f 34 per ziel (bij gemiddeld ongeveer 4,5 miljoen zielen) te dekken. Over de premie-opbrengst 1950 zal echter op zijn vroegst eind 1951 enige zekerheid kunnen worden verkregen.

Bij de beoordeling van de toekomstige situatie moet in het oog worden gehouden, dat de oorzaken, welke de kosten over het afgelopen jaar zo snel deden stijgen, nog volstrekt niet zijn uitgewerkt en dat er nog vele wensen bestaan ten aanzien van de uitbreiding der verstrekkingen. De belangrijkste dier wensen betreft de verstrekking van ziekenhuisverpleging voor onbepaalde duur (thans 42 dagen per geval); deze uitbreiding zou naar schatting voor

de verplichte verzekering ongeveer 10 miljoen gulden per jaar kosten.

Belegging gelden Vereveningsfonds.

Tot in 1949 waren de in het Vereveningsfonds, de centrale kas van de verplichte verzekering, gevloede gelden, voor zover niet aan of ten behoeve van de ziekenfondsen uitgegeven, voor het overgrote deel op korte termijn belegd. Een belegging op langere termijn van de aanwezige middelen (meer dan 100 miljoen gulden) was uiteraard met het oog op de rente-opbrengst gewenst; dat hiertoe nog niet was overgegaan, was een gevolg van de onzekerheid ten aanzien van de toekomstige wettelijke regeling van het ziekenfondswezen.

De Ziekenfondsraad heeft zich in 1949 uitgesproken voor belegging van een belangrijk deel der reserve op langere termijn. Op de grondslag van deze uitspraak en een daarbij behorend beleggingsschema is sindsdien de beleggingspolitiek gevoerd, met als resultaat, dat thans een rente-opbrengst van ongeveer 2½ miljoen gulden per jaar wordt verkregen.

Het bedrag, dat voor belegging in aanmerking komt, wordt nadelig beïnvloed door de omstandigheid, dat een belangrijk deel van de ziekenfondspremie geruime tijd na afloop van het jaar van heffing binnenkomt. Weliswaar is er een „voorheffing”, doordat de werkgevers verplicht zijn om (met gebruikmaking van het premie-aandeel, dat zij op de lonen inhouden) couponboekjes voor ziekenfondspremie te kopen, doch de prijs der couponboekjes is sinds 1941 niet verhoogd en is dus in verhouding tot de gestegen lonen laag geworden. Daarom heeft de Ziekenfondsraad kort geleden aan de Minister van Sociale Zaken het voorstel gedaan de prijs der couponboekjes te verdubbelen. De Minister is intussen hiertoe overgegaan; na een zekere overgangstijd zullen alleen duurdere boekjes verkrijgbaar zijn. Dit betekent geen nieuwe last voor de werkgevers, doch slechts een verschuiving van een groter deel der premiebetaling naar vroegere tijdstippen. Voor vele kleinere werkgevers is dit zelfs een voordeel, omdat betaling in kleine gedeelten (in de vorm van aankoop van couponboekjes) voor hen gemakkelijker is dan betaling van een belangrijk bedrag ineens.

Praeventiefonds.

In Staatsblad no K 259 is opgenomen de wet van 22 Juni 1950 tot oprichting van een fonds voor maatregelen ter voorkoming van ziekte en ter bevordering van de gezondheid (wet op het Praeventiefonds).

Deze wet bepaalt, dat uit het Vereveningsfonds jaarlijks een bedrag van 4 miljoen gulden in het Praeventiefonds zal worden gestort en dat het bestuur van laatstgenoemd fonds gelden beschikbaar zal stellen voor maatregelen als in die wet bedoeld.

Gedacht is aan massa-doorlichting; verruiming van de praenatale zorg; subsidiëring van kraam- en wijkverpleging; wetenschappelijk onderzoek; oprichting van „healthcentres” enz. Dit alles valt buiten het kader van het werk der ziekenfondsen, dat in hoofdzaak op de curatieve hulp is gericht; het is echter duidelijk, dat maatregelen op het terrein van de praeventieve gezondheidszorg kunnen leiden tot besparing van kosten op het gebied van de curatieve hulp. Men heeft in de voorbesprekingen, welke reeds in 1947 zijn begonnen, verband gelegd tussen de rente-opbrengst van het Vereveningsfonds en het in te stellen Praeventiefonds; aanvankelijk is dan ook sprake geweest van een jaarlijkse storting van 3 miljoen gulden, dus ongeveer het bedrag der door het Vereveningsfonds te verwerven rente-inkomsten.

Dat het bedrag later tot 4 miljoen gulden per jaar is verhoogd, is een gevolg van de tevens in genoemde wet bewerkstelligde opheffing van het Prophylaxefonds, bedoeld in art. 125 van de Ziektewet; de werkzaamheden van dit fonds worden door het Praeventiefonds over-

genomen, omdat het bestaan van twee fondsen naast elkaar, met ongeveer gelijke doeleinden, niet gewenst is.

Het gevolg is dus, dat in plaats van een deel van de Ziektewetpremie een extra miljoen gulden uit de ziekenfondspremie voor praeventieve gezondheidszorg wordt aangewend.

De wet op het Praeventiefonds houdt nog een bepaling in, volgens welke gedurende drie jaren een extra bedrag van twee miljoen gulden uit het Vereveningsfonds beschikbaar wordt gesteld ten behoeve van de verstrekking van extra-voedingsmiddelen aan verplicht-verzekerde t.b.c.-patiënten, die thuis worden verpleegd. Hiermede wordt voldaan aan een wens van de vakbeweging, welke reeds veel heeft gedaan voor dit soort van hulp aan haar leden, doch zich door het grote aantal gevallen in de laatste jaren voor grote financiële bezwaren geplaatst ziet. Het ligt in de bedoeling, dat de vakbeweging bij de besteding van de hier bedoelde miljoenen wordt ingeschakeld, voor zover het om haar leden (en hun gezinnen) gaat; voor het overige deel der verzekerden zullen de consultatiebureaux een taak krijgen. De vraag, of ook voor vrijwillig-verzekerden een soortgelijke hulp kan worden verleend, is nog in onderzoek.

Amsterdam.

J. DE WIT.

DE BETEKENIS VAN DE VISSERIJ VOOR DE VOEDSELVOORZIENING.

In het rapport van het College voor Voedingsaangelegenheden, dat is toegevoegd aan het bekende melkbestemmingsrapport, uitgebracht aan het Hoofdbestuur van de Stichting van den Landbouw en het Bestuur van de Alg. Nederl. Zuivelbond, wordt een vergelijking gemaakt tussen de kosten van verschillende voedingsmiddelen. Als product van de visserij wordt daarbij de schelvis genomen. Het blijkt dan, dat schelvis een dure leverancier is van calorieën en van dit standpunt uit bezien op hetzelfde niveau ligt als eieren. Nu kan men een tweetal opmerkingen ten aanzien van deze vergelijking maken:

1. kan schelvis bezwaarlijk representatief worden genoemd voor de consumptie van vis;

2. kan men de betekenis van een voedingsmiddel voor de voedselvoorziening ook van een ander standpunt uit belichten, nl. wanneer men de productie van voedingsstoffen (en in het bijzonder wanneer het vis betreft, die van eiwitten) afweegt tegen de daarvoor benodigde arbeid. Daarbij is het noodzakelijk de voedingswaarde van de productie van de verschillende middelen, welke in de vergelijking betrokken worden, in een zelfde eenheid uit te drukken. Nu stuit men onmiddellijk op de moeilijkheid, dat de waarde voor de voeding van een bepaald voedingsmiddel in sterke mate kan afhangen van bepaalde bestanddelen. Zo wordt de voeding met verse groente en vers fruit aanbevolen onder andere op grond van het gehalte aan vitamine C en met melk niet alleen op grond van de voorziening met eiwitten maar ook op grond van de voorziening

met in vet oplosbare vitamines en de in water oplosbare vitamines van het vitamine B-complex.

In de volgende beschouwing is vooral aandacht geschonken aan de waarde van vis en vlees voor de eiwitvoeding. Tabel 1 geeft een overzicht van de voedingswaarde van melk, kaas, kippenvlees, rundvlees, varkensvlees en vis. Onder vis moet dan worden verstaan een gemiddelde van de vissoorten, welke in de consumptie worden betrokken, welk gemiddelde is berekend aan de hand van gegevens ontleend aan de budgetstatistiek van het C.B.S.

Uit de cijfers (zie tabel 1) blijkt, dat de betekenis van de voedingswaarde van vis dooreengenomen niet onder behoefte te doen voor die van de andere genoemde voedingsmiddelen. In navolging van het bovenvermelde rapport zal thans als maatstaf voor de vergelijking van voedingswaarde de calorie worden aangehouden.

Ter verklaring van de keus van de vaartuigtypen, welke in onze beschouwingen zullen worden betrokken, moge vooraf een korte uiteenzetting worden gegeven ten aanzien van de verschillende typen, welke in de vissersvloot een rol van betekenis spelen. Men onderscheidt trawlers en loggers. Trawlers worden uitsluitend gebruikt voor de visserij met het trawl- of sleepnet, de logger is bestemd voor de visserij met het staande net of drijfnet, terwijl bovendien nog gevist kan worden met het trawl-net. Wanneer gesproken wordt over logger zonder meer wordt dit vaartuigtype gebruikt voor de drijf- en sleepnetvisserij. De stoom- en motortrawlers van IJmuiden beoefenen de trawlvisserij, de stoom- en motorloggers van Scheveningen, Vlaardingen en Katwijk beoefenen de haringdrijfnetvisserij. De trawlers gaan het gehele jaar met de trawl ter verse visvangst (plat- en rondvis), terwijl de grotere schepen van dit type van Juli tot November met de zgn. haringtrawl op haring vissen. De loggers gaan ter visvangst met de „vleet“ van half Mei tot begin Januari (haring), terwijl van Januari tot Mei enkele 10-tallen motorloggers ook trawlen. Bovendien wordt door loggers met zware motoren in de zomermaanden ook met de haringtrawl gevist.

Wat de landbouw betreft, zijn ter vergelijking met de visserij gekozen de melkveehouderij, de varkenshouderij en de kippenhouderij.

Met betrekking tot de vergelijking van de bovengenoemde takken van landbouw en visserij kan nog het volgende worden opgemerkt. De producties per manjaar van de visserijbedrijfstakken zijn verkregen door de bruto-productie per man en per reisdag te berekenen uit aanvoer, bemanning en aantal reisdagen der schepen. Deze manproductie per reisdag werd vermenigvuldigd met 250, d.i. het aantal reisdagen dat bij normale exploitatie per jaar mogelijk is. De haringdrijfnetvisserij kan slechts gedurende een gedeelte van het jaar worden uitgeoefend, de manjaarproductie is hier dus fictief. In verband met het feit, dat van verse vis en haring de afvalfactor resp. 40 en 35 pCt bedraagt, is een netto-productie berekend uit de bruto-manjaarproductie. De voedingswaarden van de diversé netto-manjaarproducties

TABEL 1.

Voedingswaarden per 100 gram van rauwe en schoongemaakte artikelen.

	Calorieën	Calorieën leverende voedingsstoffen			Mineralen			Vitaminen		
		eiwit	vet	koolhydr.	kalk	fosfor	ijzer	A	B	C
								I.E.	0,001 mg.	mg
	g	g	g	mg	mg	mg				
Melk (gestandaardiseerd)	54	3,2	2,5	4,4	120	90	0,1	70	50	11
Kaas (volvet, oud)	376	25,0	29,0	1,0	600	380	0,5	950	30	1
Rundvlees (gemiddelde kwaliteit)	203	20,0	13,0	—	10	200	3,0	—	120	2
Varkensvlees (gemiddelde kwaliteit)	349	17,0	30,0	—	10	200	2,0	—	400	—
Eieren	156	13,0	11,0	—	60	220	2,0	800	100	—
Zeevis (vet), haring e.d.	223	18,0	16,0	—	20	200	1,0	100	100	2
Zeevis (mager), schelvis e.d.	79	17,0	1,0	—	20	200	1,0	—	100	2
Ned. visdiët	151	17,5	8,5	—	20	200	1,0	50	100	2

TABEL 2.

Gegevens betreffende de manjaarproductie in visserij en landbouw.

	Product	Netto prod. per manjaar	Voedingswaarde van de netto- manjaarproductie				Kosten per 1.000 cal.	Producten- prijs per 1.000 cal.	Opbrengst manjaar- productie	Kosten manjaar- productie	Overschot. manjaar- productie	Investering per man
			calo- rieën	eiwit	vet	kool- hydra- ten						
			kg	× 1.000 cal.	kg	kg						
Visserij¹⁾:												
58 trawlers (1948)	{ haring	44.700	61.100	7.778	3.132	—	—	45	27.200	—	—	—
42 " (1949)	{ + vis	42.700	56.600	7.418	2.812	—	—	41	25.000	—	—	—
15 " > 500 pk (1948)	"	63.400	93.300	10.072	5.134	—	32	38	34.800	30.200	4.700	50.000
15 " > 500 pk (1949)	"	49.500	72.100	7.622	3.944	—	41	37	27.000	29.700	2.800	50.000
203 drijfnetloggers (1948)	haring	29.800	66.400	5.357	4.762	—	—	25	16.500	—	—	—
208 " (1949)	"	21.000	46.800	3.780	3.360	—	—	23	10.800	—	—	—
21 loggers > 240 pk (1949)	{ haring	26.000	49.300	4.620	3.260	—	27	27	13.500	13.200	300	25.000
	{ + vis											
Landbouw:												
Melkveehouderij 1948/'49 ²⁾	{ melk	19.400										
	{ vlees	500	13.200	716	721	852	47	64	8.400	6.200	2.300	25.000
Kippenhouderij 1948/'49 ²⁾	{ eieren	6.700	11.200	980	765	—	103	122	13.600	7.900	500	50.000
	{ vlees	612								11.600	2.000	20.000
Varkenshouderij 1948/'49 ²⁾	{ eieren	6.700					106			11.900	1.700	26.000
	{ vlees	10.900	38.100	1.856	3.276	—	55	59	22.400	20.700	1.600	17.000
" 1949 ²⁾	"	"	"	"	"	"	55	"	"	21.000	1.300	22.000

¹⁾ met toepassing huidige koop- en pachtprizen van grond.²⁾ met toepassing vrije koop- en pachtprizen van grond.³⁾ gegevens C.B.S.

zijn berekend uit de Nederlandse voedingsmiddelentabel (uitgave Mei 1947). De opbrengsten zijn gevonden door de bruto-manjaarproductie te vermenigvuldigen met de jaargemiddelden van de afslagprizen. De kosten zijn samengesteld aan de hand van berekeningen van het Landbouw-Economisch Instituut, aangevuld waar nodig met eigen berekeningen en schattingen. De kosten van investering zijn gebaseerd op de vervangingswaarde der schepen, bijbehorende bedrijfsgebouwen e.d. Gezien de sterk uiteenlopende ouderdom, uitrusting e.d. van trawlers en drijfnetloggers konden de kosten en investering alleen worden nagegaan van bepaalde groepen schepen. Nader onderzocht werden derhalve alleen trawlers met meer dan 500 p.k. en loggers met meer dan 240 p.k. machinevermogen; dit zijn de schepen, die modern zijn uitgerust en in vele opzichten een vergelijking met buitenlandse schepen van hetzelfde type kunnen doorstaan.

De productie per manuur in de veehouderij is ontleend aan een nog niet gepubliceerd rapport inzake de arbeidsproductiviteit in de landbouw. Voor de melkveehouderij is bij eigen verbouw van voeder de productie per manuur aangenomen op 8 kg melk plus ca 0,2 kg vlees, voor de varkenshouderij (bij aankoop van voeder) op 4,55 kg vlees, voor de kippenhouderij (bij aankoop van voeder) op 2,78 kg eieren en 0,3 kg vlees. Het aantal uren, dat in het landbouwbedrijf met veehouderij aan productieve arbeid wordt besteed, bedraagt rond 2.400 uren. Hieruit kan dan de manjaarproductie worden berekend. Opbrengsten en kosten zijn hier eveneens gedeeltelijk afgeleid uit kostprijsberekeningen van het L.E.I.

Tenslotte zij er met nadruk op gewezen, dat in tabel 2 steeds met gemiddelden is gerekend en dus de verkregen uitkomsten zeker niet voor afzonderlijke schepen of bedrijven behoeven te gelden. Wel kunnen aan de hand van deze gegevens de algemene verhoudingen tussen de verschillende bedrijfstakken aan een nadere beschouwing worden onderworpen.

Uit de in tabel 2 opgenomen cijfers in de 2e kolom blijkt, dat de netto-manjaarproductie in de landbouw lager ligt dan in de visserij. Rekening houdende met het feit, dat in het jaar 1949 de vangsten in de visserij slecht waren, ziet men bij de grote trawlers netto-manjaarproducties van 50-60.000 kg vis, op de moderne loggers bedragen ze bijna 30.000 kg, terwijl in de landbouw de melkveehouderij tot 20.000 kg komt. Bij uitdrukking van de productie in calorieën vertegen-

woordigt de manjaarproductie op de grote trawlers ca 80 miljoen calorieën, die van de moderne loggers ca 55 miljoen, welke waarden slechts in de verte benaderd worden door de varkenshouderij, nl. met bijna 40 miljoen calorieën. Op de moderne grote trawlers produceert men dus het dubbele aan calorieën per man van de overeenkomstige hoeveelheid in de varkenshouderij en niet minder dan 6 à 7 maal zoveel als in de melkvee- of kippenhouderij.

Men zal opmerken, dat de gemiddelde manjaarproductie van alle trawlers volgens deze tabel niet bij 80 maar bij 60 miljoen calorieën ligt. Dit is echter geen juiste maatstaf, omdat de oudere en kleinere schepen van de trawlervloot, welke productie ook in het gemiddelde van alle trawlers is verwerkt, niet meer rendabel zijn; deze zullen binnen enkele jaren dan ook zijn verdwenen. Het gevolg hiervan zal zijn, dat men voor de huidige en de in de nabije toekomst liggende productiemogelijkheden rekening moet houden met de productie der moderne trawlers. Gemeten naar de omvang der productie kan derhalve de arbeidsproductiviteit in de visserij tegenover die in de landbouw hoog worden genoemd. Echter niet alleen de arbeidsproductiviteit, ook de rentabiliteit, dus de verhouding tussen kosten en opbrengsten bepaalt de bestaansmogelijkheden van een bedrijf. Hierbij speelt de kapitaalsinvestering een grote rol. Vaak is vergroting van de arbeidsproductiviteit alleen mogelijk door gebruik van meer of moderner machines. De investering per man in de visserij is inderdaad — althans voor het moderne trawlerbedrijf — groter dan in de genoemde landbouwbedrijfstakken.

Vergelijkt men de loggervisserij met de veehouderij dan blijkt, dat ook hier de arbeidsproductiviteit bij overigens praktisch gelijke investering, veel hoger ligt. De varkenshouderij blijkt nog het meest arbeidsproductief te zijn. Opgemerkt moet echter worden, dat in de landbouw het in de grond geïnvesteerde vermogen kunstmatig laag wordt gehouden, doordat de pachtprizen van land ongeveer op het peil van 1940 worden gehandhaafd. Zouden de koop- en pachtprizen zich vrij hebben kunnen aanpassen aan de algemene prijsstijging, welke gemiddeld op 200 à 300 pCt kon worden geschat, dan zou het in de grond geïnvesteerde vermogen in verschillende gevallen veel hoger zijn. In tabel 2 zijn deze getallen aangegeven; men ziet, dat vooral in de melkveehouderij in dat geval een veel grotere investering plaats

moet hebben, welke dan op dezelfde hoogte komt als voor de trawlvissersrij.

De andere landbouwbedrijfstakingen tonen een geringere stijging van de investering, aangezien de grond hier een kleinere rol speelt.

Beziet men nu de manjaarproductie uitgedrukt in calorieën met inachtneming van de investering op basis van vrije koop- én pachtprizen van de grond, dan staan de grote trawlvissersrij en de melkveehouderij op hetzelfde investeringsniveau. De verschillen zijn nu zo opvallend, dat wel duidelijk is, dat er aan de arbeidsproductiviteit in de melkveehoudersbedrijven nog het een en ander te verbeteren valt.

Hetzelfde geldt ook indien men de loggervissersrij met de ongeveer op hetzelfde investeringsniveau liggende kippen- of varkenshouderij vergelijkt. Hier staat een manjaarproductie met een caloriewaarde van 50-60 miljoen in de vissersrij tegenover de kippenhouderij met ruim 10 miljoen en de varkenshouderij met ruim 38 miljoen.

Tenslotte zijn in tabel 2 nog vermeld de kosten en de opbrengsten voor de producenten berekend per 1.000 calorieën. De kostprijs van de trawlervis (plat- en rondvis en haring) ligt tussen 30 en 40 cts, de prijs die de producent krijgt tussen 35 en 45 cts, voor de loggervis (vnl. haring) zijn de kosten 20 tot 30 cts en de opbrengst 25-30 cts per 1.000 calorieën. De eieren kosten 103-106 cts, het varkensvlees ca 55 en de melk en het rundvlees 47-60 cts per 1.000 calorieën, de opbrengsten zijn respectievelijk 122, 59 en 64 cts per 1.000 calorieën. Zo ligt, dank zij de grote arbeidsproductiviteit, de kostprijs van de vis in het algemeen ver beneden die van de genoemde landbouwproducten. Alle de kostenprizen in de melkveehouderij kan, dank zij de gefixeerde kostprizen enigszins concurreren met die van trawlervis.

Op grond van de bovenvermelde cijfers zou men tot de conclusie komen, dat de vissersrij een belangrijker aandeel in de voedselvoorziening zou kunnen hebben dan thans nog het geval is. Echter spreekt de consument in zake de vraag, hoe of hij in zijn voeding zal voorzien niet bepaald door overwegingen ten aanzien van manjaarproducties! Het feit, dat de vissersrij in de voedselvoorziening niet die rol speelt, die velen haar gaarne toebedeeld zouden zien, mag als een bewijs worden gezien van de bewering dergenen, die van mening zijn, dat de consumptie van vis niet op een peil ligt, dat men, zeker in een land als het onze, zou mogen verwachten.

Tabel 3 geeft een beknopt overzicht van het visverbruik in ons land, vergeleken met dat in enkele andere landen.

TABEL 3.

Visverbruik in verschillende landen per hoofd van de bevolking in de jaren voor en na de oorlog 1940-45.

Land	Verbruik voor de oorlog per jaar		Land	Verbruik na de oorlog per jaar	
	kg	kg		kg	kg
België	9,0	10,2	Italië	5,9	5,7
Denemarken	15,0	16,3	Nederland	9,0	11,9
Duitsland (West)	12,0	7,1	Noorwegen	21,0	21,2
Frankrijk	6,0	5,5	IJsland	34,5	29,6
Groot-Brittannië	12,1	15,9	Zweden	23,3	20,1

\ In het algemeen mag worden gezegd, dat de vissersrij nog niet in staat is de consumenten steeds een product af te leveren, dat kwalitatief te vergelijken is met andere voedingsmiddelen als boter, kaas, melk e.d. De op vele punten nog gebrekkige distributie werkt een en

ander in de hand, met als gevolg, dat aan de goede kwaliteit niet kon worden voldaan. In dit verband mag ook de aandacht worden gevestigd op de zo wenselijke bevordering van het gebruik van vriesinstallaties.

Wanneer aan deze zijde van het consumptievraagstuk meer aandacht zou worden geschonken, zou een groter aandeel van de vissersrij in de voedselvoorziening stellig te verwachten zijn, hetgeen haar, krachtens de hierboven besproken gunstige economische aspecten, zeer zeker toekomt.

's-Gravenhage.

Ir C. KUYPER.

INGEZONDEN STUK.

NOGMAALS DE HOGE RAAD EN DE VRIJE RIJN¹⁾.

Mr H. E. Scheffer te Wassenaar schrijft ons:

De duidelijke strekking van mijn betoog was, dat de inhoud van het vrijheidsbegrip dient te worden getoetst aan het algemeen belang, dat door de vrijheid van vaart moet worden gediend, opdat deze vrijheid niet door bepaalde groepsbelangen wordt misbruikt ten koste van dit algemeen belang. Dit is de kern van de zaak en deze ligt in beginsel niet anders voor het internationale dan voor het nationale recht. Hierop gaat Mr Fortuin evenwel niet in, doch in zijn niet erg duidelijk naschrift schijnt hij te willen suggereren, dat de Staat bij het geven van prijsvoorschriften zich buigt voor opportunistische verlangens van bepaalde belangengroepen en hij pretendeert als hoeder van het internationale recht de vermanende wijsvinger op te heffen tegenover de Hoge Raad, die zich volgens hem bleekbaar niet over de Rechts, doch door opportunistische overwegingen laat leiden en geen oog zou hebben voor de tegenstelling tussen het nationale en het internationale recht, waaromtrent onlangs de Nieuwe Rotterdamse Courant enige vermaningen ten beste heeft gegeven.

Het zou verstellen meer uitvoerig de wederzijdse standpunten uiteen te zetten, daar een discussie in zo beknopte vorm weinig vruchtbaar is. Wellicht biedt zich daartoe binnenkort de gelegenheid.

¹⁾ Zie: „E.-S.B.” van 2 Augustus 1950.

BOEKBESPREKING.

In dienst van vuil- en vuurbestrijding. Jubileumboek, uitgegeven ter gelegenheid van de herdenking van het 75-jarig bestaan van de C. V. Fabrick van auto- en machinebouw, reinigings- en brandweermaterieel v/h J. Geesink en Zn. te Weesp, 251 blz., geb.

Het jubileumboek, dat de firma Geesink bij gelegenheid van haar 75-jarig bestaan heeft uitgegeven, is een zeer verzorgd, rijk geïllustreerd boekwerk, gezet in de stoere Electra-Bodoni en gebonden in linnen, dat een volledig overzicht geeft van de ontwikkeling van het bedrijf der firma Geesink van de oude wagenmakerij van Dixon af tot het moderne fabrieksbedrijf van reinigings- en brandweermaterieel, dat het na jaren van hard werken is geworden.

Het boek openslaand, trof ons het karakteristieke ontwerp van Meindert Geesink, de verleden jaart overleden directeur, aan wiens leiding en technische inzicht de fabriek haar opgang in de laatste decennia voor een zeer groot deel te danken heeft. Meindert Geesink was een geniaal technicus met een rijke fantasie, die nimmer schroomde om in de constructie geheel nieuwe wegen te gaan. Daarbij wist hij goed zijn medewerkers te kiezen en zijn personeel aan de fabriek te binden. Toen hij in 1931 de leiding van de fabriek in handen nam, stonden de zaken er niet zo rooskleurig voor, doch dank zij zijn kwaliteiten en grote werkkracht kwam hierin al weldra verandering

en ontwikkelde zich uit het oude een zeer modern, technisch voortreffelijk uitgerust, bedrijf, dat veel dat vroeger uit het buitenland moest komen nu zelf maakt en bovendien ons door export aan deviezen is gaan helpen. Voor de export noemen wij de kostbare grote mechanische brandweertladders en de roltrommels voor het ophalen van huisvuil, welke in Engeland en België zeer de aandacht hebben getrokken. In deze export zit toekomst, indien deviezen- en andere handelsbelemmeringen deze gezonde ontwikkeling niet zullen bemoeilijken, immers in Frankrijk en Engeland is men op het gebied van modern reinigingsmaterieel in veel opzichten zeer bij ons ten achter. Men vindt daar zelfs nog geen normaal-vuilnisvatën, noch stofvrije belading der ophaalauto's.

Ook in ons land is nog veel te doen voor de modernisering der reinigingsbedrijven, zodat de firma nog een ruim arbeidsveld voor zich heeft, terwijl de civiele verdediging van land en stad voor de deur staat, hetgeen de vervaardiging van zeer veel autobrandweermaterieel moet insluiten.

Op de verschillende vraagstukken, aan de vuil- en vuurbestrijding verbonden, hopen wij binnenkort in dit blad terug te komen.

Dit jubileumboek met zijn ruim 250 foto's demonstreert het uitgebreide werktuigkundige gebied, dat deze fabriek bestrijkt, want men vindt er niet alleen autobrandweertladders en moderne huisvuilophaalauto's in, doch ook autoveegmachines, die vegen en het vuil ook opnemen, sproeiauto's, autospoelwasmachines voor het wassen van waterdichte wegdekken, auto's voor het reinigen van straatkolken en riolering, faecaliën-auto's voor buurten, waar nog geen riolering is. Autosneeuwplougen, zandstrooiers, de geniaal bedachte montage-torenwagen voor de bovennetten van electriciteitsbedrijven, autobrandspuiten enz., te veel om te noemen.

Wij besluiten deze bespreking van dit jubileumboek met de wens, dat de firma Geesink een recht goede toekomst tegemoet moge gaan, mede in het grote belang van de industrialisering van ons land.

Rotterdam.

Dr Ir M. F. DE BRUYNE.

AANTEKENING.

DE GOUD- EN DOLLARRESERVES VAN LATIJS-AMERIKA.

Voor het eerst sedert begin 1946 hebben de Latijns-amerikaanse landen tezamen gedurende de laatste twaalf maanden meer dollars ontvangen dan zij uitgaven. Een jaar geleden, zo zegt „The National City Bank of New York” in haar „Monthly Letter” van Juli jl., zullen slechts weinigen een dergelijke ontwikkeling hebben durven voorspellen. Immers, de prijzen van enkele belangrijke Latijnsamerikaanse exportproducten gaven toen een daling te zien, de vraag naar grondstoffen dezer landen in de Verenigde Staten was nog steeds gering en er dreigde toenemende concurrentie van Zuid-Oost-Azië.

Niettemin stond de verbetering voor de deur. Overheidsmaatregelen werden getroffen teneinde het wegvloeiën van goud en dollars te voorkomen; dit ging echter onvermijdelijk gepaard met een ernstige besnoeiing op de invoer in vele landen. Wat deze maatregelen alleen niet konden bereiken werd bewerkstelligd door een verandering in de internationale conjunctuurvooruitzichten. Inflatie en politieke onrust stonden volledig herstel der productie van Aziatische concurrerende goederen in de weg. De verdubbeling van de koffieprijs heeft de dollarpositie der koffieproducerende landen aanzienlijk verbeterd. Voorts steunde de uitbreidende vraag naar Zuid-amerikaanse producten in Europa de prijzen van enkele goederen en — voor zover de Westeuropese import uit Zuid-Amerika „offshore purchases”, gefinancierd door de

E.C.A., vertegenwoordigde — leidde zij tot toestroming van dollars. De belangrijkste betekenis van West-Europa's „comeback” is evenwel, dat landen, zoals Argentinië, Brazilië en Uruguay, die vanouds intensieve handelsbetrekkingen met Europa onderhielden, in staat werden gesteld hun internationale betalingen tot een meer normale samenstelling te herstellen. Daar nl. de Europese prijzen ten gevolge van de devaluaties meer concurrerend werden, konden deze landen een groter deel van hun invoer uit Europa betrekken. Het uitvoeroverschot van Latijns-Amerika t.o.v. West-Europa, dat gedurende het eerste halfjaar van 1948 op jaarbasis meer dan \$ 1,5 mrd had bedragen, d.w.z., dat het meer dan zesmaal zo groot was als vóór de oorlog, bedroeg in het begin van dit jaar, eveneens op jaarbasis, slechts \$ 0,25 mrd.

Een overzicht van de veranderingen in de Latijns-amerikaanse betalingen en ontvangsten aan en uit de Verenigde Staten wordt gegeven in onderstaande tabel. Hieruit blijkt, dat het handelsbalansdeficit met de Verenigde Staten van 1947 op 1949 werd teruggebracht van \$ 1,6 mrd tot ca \$ 0,2 mrd.

TABEL I.

De Latijnsamerikaanse dollarontvangsten en -betalingen gedurende 1947—1949.
(in \$ mrd)

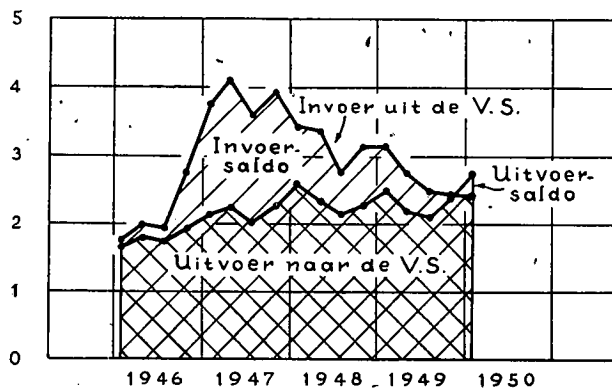
	1947	1948	1949
Betalingen:			
Aankopen van goederen uit de Verenigde Staten	3,9	3,2	2,7
Netto-betalingen voor diensten c.d.	0,4	0,6	0,4
Totaal	4,3	3,8	3,1
Ontvangsten:			
Verkopen van goederen aan de Verenigde Staten	2,3	2,6	2,5
Ontvangen dollars uit Europa en andere gebieden	0,6	0,8	0,6
Nieuwe „long-term” kapitaalstroom	0,4	0,3	0,5
Totaal	3,3	3,7	3,6
Saldo:	- 1,0	- 0,1	+ 0,5
waarvan:			
Verandering goudreserves	- 0,8	- 0,2	+ 0,1
Verandering dollarreserves	- 0,2	+ 0,1	+ 0,4

Ter dekking van het déficit gedurende de periode 1947—1949 kon Latijns-Amerika beschikken over ca \$ 1 mrd per jaar uit andere bronnen. Hieronder zijn o.a. begrepen dollars uit E.C.A. „offshore purchases”, exportoverschotten t.o.v. West-Duitsland en nieuw kapitaal.

Vermoedelijk zijn, aldus „The National City Bank”, de dollarreserves in 1950 verder toegenomen. Zoals onderstaande grafiek doet zien, heeft het invoeroverschot van Zuid-Amerika t.o.v. de Verenigde Staten in het eerste kwartaal van dit jaar plaats gemaakt voor een uitvoeroverschot van \$ 300 mln op jaarbasis. Hier staat evenwel tegenover, dat de Latijnsamerikaanse betalingen aan West-Europa en andere landen momenteel de dollarontvangsten

De handel van Latijns-Amerika met de Verenigde Staten.

(Kwartaalcijfers op jaarbasis; in mrd dollars)

uit deze gebieden overtreffen. Dit wekt de indruk, dat in ieder geval in zekere mate de vooroorlogse toestand, toen de overschotten uit het betalingsverkeer met de Verenigde Staten werden gebruikt om de tekorten in het verkeer met Europa te dekken, weer terugkeert.

Bovenstaande vereenvoudigde opstelling betreffende de goud- en dollarpositie van geheel Latijns-Amerika betekent uiteraard niet, dat de positie van ieder land afzonderlijk gunstig mag worden genoemd. De landen, behorende bij het „dollarblok”, nl. Venezuela, Cuba en het merendeel der Caraïbische en Centraalamerikaanse republieken hebben genoeg dollars verdiend om de controle op bonafide handelstransacties goeddeels op te heffen. De meeste dezer landen slaagden er in hun dollar- en goudreserves verder op te bouwen, of deze slechts in geringe mate aan te spreken.

In de andere landen van Zuid-Amerika zijn de moeilijkheden bij de dollarbetalingen ernstig. Allerlei middelen zijn beproefd om deze moeilijkheden het hoofd te bieden; het meest in zwang was het gebruik van multi-pele wisselkoersen, welke ten doel hadden de kosten van niet-essentiële en luxe goederen te verhogen en tegelijkertijd de uitvoer van secundaire producten aan te moedigen. Tezamen met het in toenemende mate beschikbaar komen van Europese goederen en de vooruitgang van de industriële productie in Latijns-Amerika was de invloed van deze maatregelen op de Amerikaanse uitvoer zeer ernstig; de aankopen in Amerika van Argentinië, Uruguay, Brazilië, Mexico en Peru lagen gedurende de zes maanden van October 1949 tot Maart 1950 resp. ca 81, 60, 60, 30 en 30 pCt lager dan die gedurende de overeenkomstige periode van 1947.

Importrestricties en dergelijke kunstgrepen zijn negatieve maatregelen. In plaats van zelf-corrigerende krachten in werking te stellen, zoals productietoename, die het eventueel mogelijk zouden maken de controlemaatregelen op te heffen, hebben zij een tendentie vertoond tot versterking van de interne inflatie. Zij hebben de uitvoering van meer positieve maatregelen uitgesteld. Niettemin hebben drastische verlaging van de invoer uit de Verenigde Staten en hogere prijzen voor Latijnsamerikaanse producten alle landen van deze groep, uitgezonderd Mexico, Peru en Equador, een gunstige handelsbalans met de Verenigde Staten gedurende de maanden October 1949 t/m Maart 1950 bezorgd. Zo bedroeg het exportoverschot van Brazilië meer dan \$ 210 mln. Mexico en Peru, die hebben gedevalueerd, hebben het meeste succes met het corrigeren van onevenwichtigheden geboekt. In Mexico, dat geen deviezencontrole kent, was het mogelijk met de steun van enige importrestrictie en interne anti-inflatie maatregelen het grote handelsbalansdeficit te elimineren; in Peru werd de devaluatie gevolgd door opheffing van het stelsel der multi-pele wisselkoersen.

De hierna volgende tabel II geeft een indruk van de bruto goud- en dollarreserves der Latijnsamerikaanse landen. Zij reflecteert echter niet volledig de verbetering der betalingsbalansen, aangezien een deel der dollarinkomsten werd aangewend om achterstallige schulden uit hoofde van goedereninvoer te betalen.

Nu rijst de vraag, of Latijns-Amerika in staat zal zijn deze verbetering der betalingspositie te handhaven. Dit is afhankelijk van verschillende factoren. Indien de koffie-oogst van 1950 tegen dezelfde prijzen wordt verkocht als thans het geval is, dan zullen de dollarinkomsten uit hoofde van koffieverkopen zich handhaven. In de Verenigde Staten heeft de weerstand van de consument tegen hoge prijzen echter al een daling van de consumptie en een daling van de invoer tengevolge gehad. Daarom zal het moeilijk zijn deze inkomsten te handhaven, vooral wanneer de huidige, de groei gunstig beïnvloedende, omstandigheden zullen resulteren in een grotere oogst voor 1951. De wol- en huidenproducenten verkeren in een sterkere positie, maar aangezien de oude voorraden

uitgeput geraken, zal de lopende productie de toekomstige dollarinkomsten bepalen. De vermindering der uit hoofde van handelstransacties uitstaande schuld zal vermoedelijk leiden tot verzachting der invoercontrole.

TABEL II.

Bruto goud- en dollarreserves van Latijns-Amerika.
(in \$ mln)

	Ult. 1946	Ult. 1948	Ult. Juni 1949	Ult. Mrt 1950
Landen zonder betalingsbalansmoeilijkheden:				
Cuba ¹⁾	655	891	862	910 ²⁾
Venezuela	301	457	523	495
Uruguay	217	203	203 ³⁾	247
Dominicaanse republiek	42	40	40	41
El Salvador, Guatamala en Honduras	102	93	101	122
Panama	77	72	70	79
Totaal	1.394	1.756	1.799	1.894
Landen met betalingsbalansmoeilijkheden:				
Brazilië	528	441	433	458
Argentinië	1.185	358	372	433
Mexico	332	189 ⁴⁾	205 ⁴⁾	265 ⁴⁾
Columbia	203	137 ⁴⁾	126 ⁴⁾	196 ⁴⁾
Chili	116	99	100	110
Peru	65	73	73	80
Bolivia	37	41	39	37 ⁴⁾
Equador	37	28	26	25
Nicaragua en Costa Rica	19	18	16	17
Totaal	2.522	1.384	1.390	1.621
Totaal-generaal	3.916	3.140	3.189	3.515

¹⁾ Incl. schattingen van dollarbiljetten in circulatie.

²⁾ November 1949.

³⁾ December 1949.

⁴⁾ Gedeeltelijk geschat.

De belangrijkste kracht, die Latijns-Amerika's internationale betalingspositie verzwakt, is de inflatie. Enerzijds vermindert zij door stijging van kosten en prijzen de exportmogelijkheden, anderzijds scheidt zij door gestegen inkomens een tendentie tot grotere invoer. Sedert de oorlog is de inflatie grotendeels gevoed door overheidstekorten en voor een deel door grote particuliere investeringen — enkele daarvan waren oneconomisch en onproductief —, welke in grote mate werden gefinancierd door bankcredieten. Hoge inkomens hebben de vraag naar binnenlandse producten op hoog niveau gehouden en daardoor was er een zekere weerzin om de remmen te gebruiken. Het gevaar, vooral in de koffieproducerende landen, is groot, dat de hoge inkomens de inflationaire druk vergroten en dat de toegenomen kosten de stimulans om de productie van exportgoederen op te voeren zullen verminderen. Tenzij de verbetering van de internationale betalingspositie gepaard gaat met interne fiscale en monetaire maatregelen, die ten doel hebben de inflatie tot staan te brengen, zullen de Latijnsamerikaanse landen, aldus „The National City Bank”, ondervinden, dat hun prijzen en kosten weer te hoog worden en dat van een definitief herstel nog geen sprake is.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek vrij ruim. Reeds in het begin van de week was deze verruiming zodanig van omvang, dat de zeer aanzienlijke bedragen, welke vóór de ultimo bij de circulatiebank waren opgenomen, grotendeels konden worden afgelost. De voor-schotten in rekening-courant bleken hierdoor volgens de weekstaat van 7 Augustus met f 102 mln te zijn afgenomen ten opzichte van de week tevoren. De overboekingen naar De Nederlandsche Bank, welke uit dezen hoofde moesten geschieden, hadden ten gevolge, dat, ondanks de terugstroming van gelden van het publiek naar de banken, welke plaatsvond, de hoeveelheid beschikbare middelen in de geldmarkt toch niet zeer groot was. Callgeld bleef

dan ook de gehele week op 1 pCt gehandhaafd. Eén- t/m zesmaandspapier werd door de makelaars gevraagd tegen $17\frac{1}{16}$ pCt, langer lopend papier voor $1\frac{1}{2}$ pCt, bij aanbodprijzen van resp. $1\frac{3}{8}$ en $1\frac{7}{16}$ pCt.

De kapitaalmarkt.

De inflatiestemming, welke gedurende de eerste twee dagen van de verslagweek nog op de aandelenmarkt heerste, bleek het karakter van een stovuur te hebben, dat uitbrandde toen degenen, die het aanvankelijk hadden opgerakeld, daarmee ophielden.

Wanneer men constateert, dat juist op de dagen, dat de koersen het hoogst waren, de omzet bijna dubbel zo groot was als het daggemiddelde, dat de laatste tijd bereikt wordt, dan ligt de conclusie voor de hand, dat sommige beleggers zich weer eens hebben laten verleiden op relatief hoge koersen te kopen.

De stijging gedurende de eerste dagen en de daling gedurende de tweede helft van de week brachten het koersniveau per saldo op een hoogte, ongeveer gelijk aan die aan de vooravond van Korea.

De vaste stemming, welke speciaal voor aandelen Koninklijke Olie de laatste tijd heerst — tijdelijk noteerden deze zelfs 296 pCt, m.a.w. slechts weinig beneden het befaamde cijfer 300 —, moet voor een deel worden toegeschreven aan de mogelijkheid, die er bestaat deze aandelen om te zetten in een inschrijving in een register, dat behalve in Nederland ook in Curaçao wordt bijgehouden. Een houder, die buiten Nederland is, kan op deze wijze toch, wat er ook in Europa gebeure, over zijn dividenden of — door terugverwisseling — over zijn aandeel beschikken.

De afgelopen week verscheen de Memorie van Antwoord van de Minister van Financiën op het verslag van de Eerste Kamer over het Wetsontwerp inzake verzachting van de dividendbeperking. In deze Memorie wordt gesteld, dat dividendbeperking fundamenteel verschilt van loonbeheersing: dividendbeperking leidt slechts tot reservering van voordelen voor de aandeelhouders tot later; loonbeperking is definitief, aldus de Memorie. Voor één aandeel op zichzelf beschouwd gaat deze redenering in enkele gevallen wel op; in de meerderheid der gevallen echter komen deze gelden later niet aan de aandeelhouders ten goede, maar grotendeels aan de fiscus en tantiëmist, indien de er mede gefinancierde investeringen winst afwerpen, en aan personeel en crediteuren in geval er verliezen mede geleden worden. Beschouwt men niet één aandeel op zichzelf, maar de collectiviteit van alle aandelen, dan worden door de dividendbeperking aan aandeelhouders de voordelen onthouden, die een compensatie hadden kunnen vormen voor de door hen geleden verliezen op Wabo's, Klinkerisolieten, Allan's en andere stroppen

	4 Aug. 1950	11 Aug. 1950
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	145,5	147,0
Industrie	206,5	209,4
Scheepvaart	143,3	143,6
Banken	122,0	123,5
Indon. aandelen	53,3	53,3
Aandelen.		
A.K.U.	171 $\frac{3}{4}$	175 $\frac{3}{4}$
Philips	221 $\frac{1}{2}$	218
Unilever	203 $\frac{1}{2}$	209
H.A.L.	154	153
Amsterdam Rubber	134 $\frac{3}{4}$	128 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	117 $\frac{1}{2}$	117
Kon. Petroleum	281	286 $\frac{1}{2}$
Staatsobligaties.		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79 $\frac{5}{16}$	79 $\frac{1}{2}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	97 $\frac{1}{2}$	97 $\frac{7}{16}$
3 pCt Invest.certif.	97 $\frac{1}{2}$	97 $\frac{5}{16}$
3 pCt Dollarlening	95 $\frac{11}{16}$	96 $\frac{1}{2}$

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN JULI 1950.

Geldmarkt.

De onzekere internationale toestand en de politieke gebeurtenissen in het land hadden tot gevolg, dat de vraag naar liquiditeiten in aanzienlijke mate toenam. De beweging werd nog versterkt door de liquiditeitsbehoeften van het publiek voor toeristische uitgaven, alhoewel dient opgemerkt, dat deze laatste dit jaar enigszins werden getemperd juist omwille van de internationale en nationale politieke gebeurtenissen. Het gevolg was een recordhoogte van de biljettenomloop van de Nationale Bank (89.354 mln frs op 3 Augustus tegenover 86.223 mln frs op 1 Juni). Op de daggeldmarkt was het aanbod gering. De parastatale instellingen, die hun operaties gewoonlijk met callgeld financieren, waren zodoende verplicht nieuwe voorschotten bij de circulatiebank op te nemen. Bij de banken hadden enkele terugtrekkingen plaats van zicht-deposito's van het publiek en daar anderdeels een verhoogde benutting van de kredietlijnen werd vastgesteld, waren vermelde instellingen eveneens verplicht in verhoogde mate hun toevlucht te nemen tot de Nationale Bank. De geldmarkt in haar geheel werd overigens gekarakteriseerd door een totale afwezigheid van vraag naar papier met enigszins lange looptijd en een vermindering van de vraag naar papier van courante looptijd. De invloed van de recente gebeurtenissen leidde op de geldmarkt nog niet tot een verlaging van de rentestand, aangezien de meeste rentevoeten hier door de Overheid worden gefixeerd. Dit was nochtans wél het geval op de kapitaalmarkt, waar de rentevorming enigszins vrijer geschiedt (zie verder overzicht obligatiemarkt).

Op de goud- en deviezenmarkt liepen de koersen van de gouden stukken na de scherpe reactie van einde Juni en begin Juli enigszins terug. Op 9 Augustus noteerde de sovereign nagenoeg 613 $\frac{3}{4}$ tegenover 675 op 10 Juli en 527 op 22 Juni. De koersen van de U.S.A. dollar bleven vast (officiële dollarkoers 50,30 tegenover 50,40 op 10 Juli en 50,24 op 22 Juni)

Op 27 Juli werd door de Regering een wetsontwerp ingediend, waarbij de netto-opbrengst van de herschatting van de goud- en deviezenvoorraad van de Nationale Bank ingevolge de muntaanpassingen van September 1949 aan de Staat zal worden toegekend.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat de meerwaarde van de goudvoorraad circa 4.415 mln frs bedraagt. De invloed van de muntaanpassingen op de deviezenvoorraad kon tot op heden nog niet juist onder cijfers worden gebracht. Het ligt in de bedoeling van de Regering de aldus beschikbaar komende bedragen, al naar gelang de noodwendigheden in verband met het conjunctuurverloop, te gebruiken voor de financiering van de eigen investeringsuitgaven of tot buitengewone aflossing van de staatsschuld.

Kapitaalmarkt.

Op de emissiemarkt werden de kasbons N.M.B.S., waarvan sprake in vorig overzicht (zie „E.-S.B.” van 19 Juli 1950), moeilijk geplaatst. De nieuwe emissies van aandelen gingen beter van de hand.

De obligatiemarkt vertoonde een eerder zwakke tendentie. Vooral de langlopende staatsfondsen en de industriële obligaties ondergingen koersverliezen. Het gemiddeld netto-rendement van de perpetuële staatsfondsen steeg zodoende van 4,38 pCt op einde Juni tot 4,42 pCt op einde Juli, terwijl dit van de industriële obligaties met 12 à 15 jaar looptijd in dezelfde tijdspanne verhoogde van 5,43 pCt tot 5,57 pCt.

Ook bij de schatkistcertificaten werden koersdalingen genoteerd. Het gemiddeld netto-rendement tot op de laatste vervaldag steeg tegenover einde Juni van 4,63 pCt tot 4,68 pCt.

Na een eerste reactie op de gebeurtenissen in Korea werd het koersverloop op de aandelenbeurs rond de 20 Juli terug vaster. Tegen het einde van de maand bracht de verhoging van de politieke crisis in het binnenland een nieuwe koersdaling teveeg. De ontspanning van de politieke toestand in het binnenland deed het beursgetij van de eerste week van Augustus af nochtans opnieuw keren. De koloniale fondsen alsmede de fondsen van de metaalnijverheid in trek. Het gemiddeld netto-rendement van 76 courant verhandelbare fondsen bedroeg per einde Juli 4,36 pCt.

Koerspeil op de aandelenbeurs te Brussel.
(indices basis 1936-'38 = 100)

	31-12-'49	30- 6-'50	31- 7-'50
Industriële aandelen ..	169	168	161
Openb. nutsbedrijven ..	142	148	139
Financiële instellingen ..	117	125	119
Koloniale aandelen	233	273	284
Gemiddeld koerspeil ..	174	181	177

Brussel. V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden gulde is).

Data	Munt en munt-materiaal	Papier op het buitenland	Tekoed bij cor-resp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Voorschotten in rek.crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	153.109	2.744.151
3 Juli '50	884.829	164.361	926.674	153.252	2.910.922
10 Juli '50	884.960	165.574	978.672	141.907	2.868.746
17 Juli '50	885.110	236.067	937.442	73.474	2.865.182
24 Juli '50	885.228	280.296	942.536	91.382	2.859.255
31 Juli '50	885.402	260.132	966.128	157.269	2.903.834
7 Aug. '50	885.598	250.076	966.932	55.586	2.855.361
14 Aug. '50	885.788	247.224	955.121	53.710	2.837.409

Data	Saldi in rekening courant					
	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde circul. banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46	248.907	911.425	1.735	27.873	482.330	618.556
3 Juli '50	271.715	911.425	1.732	47.129	496.798	641.553
10 Juli '50	303.352	911.425	1.727	47.035	514.942	555.248
17 Juli '50	425.135	914.233	1.721	42.110	507.113	523.528
24 Juli '50	414.382	914.213	1.720	42.537	527.212	573.312
31 Juli '50	357.807	921.040	1.709	44.275	475.514	481.883
7 Aug. '50	346.097	1087.471	1.648	45.353	475.303	421.491

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	2.350
13 Juli 1950	22.957	22.430	224	18.294
20 Juli 1950	22.951	22.428	250	17.870
27 Juli 1950	22.896	22.373	265	17.964

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
13 Juli 1950	22.969	18.288	383	16.448
29 Juli 1950	22.868	18.145	525	16.157
27 Juli 1950	22.769	18.358	504	16.415

DE JAVASCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munt-materiaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekensmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderhand betaalbaa in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	33.256	85.402	2.55.201
19 Juli '50	676.918	69.666	14.779	129.266	1.878.829
26 Juli '50	676.918	74.587	14.770	140.638	1.930.728
2 Aug. '50	676.918	70.091	14.762	164.682	1.957.581

Data	Bankbiljetten in omloop		Rekening courant saldi		
	Oude uitgifte	Nieuwe uitgifte	Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	—	—	—	503.718
19 Juli '50	100.348	1.690.639	—	—	643.932
26 Juli '50	84.218	1.742.560	—	—	665.849
2 Aug. '50	85.714	1.734.932	—	—	717.556

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947 f 646.830.979.
Muntbiljettencirculatie per 19 Juli 1950 f 359.779.926.50.
Muntbiljettencirculatie per 26 Juli 1950 f 354.861.981.
Muntbiljettencirculatie per 2 Augustus 1950 f 366.522.037.50

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Vorderingen o. h. buitl. i. v. in. betalingsacc.	Tegoed op het buitenland	Handelspapier op Belgie en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	23.136	11.042	427	9.986	303	414
6 Juli 1950	28.983	8.370	597	13.730	557	270
13 Juli 1950	28.593	8.368	656	14.228	634	263
18 Juli 1950	28.483	8.390	587	14.389	238	270
27 Juli 1950	28.506	8.578	667	14.227	301	277
3 Aug. 1950	28.406	7.714	1.463	15.784	335	249

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
6 Juli 1950	1.062	96.870	88.173	39	1.670	4.624
13 Juli 1950	1.079	96.868	88.313	37	1.789	4.529
18 Juli 1950	1.079	96.666	87.849	38	1.766	4.588
27 Juli 1950	1.079	96.443	87.542	47	1.810	4.624
3 Aug. 1950	1.079	99.234	89.354	38	1.850	4.628

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en zilveren munt
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
26 Juli '50	0,4	1.349,3	1.350	1.319,7	30,6	6,8
2 Aug. '50	0,4	1.349,3	1.350	1.328,9	21,5	6,8
9 Aug. '50	0,4	1.349,0	1.350	1.329,3	21,0	6,5

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
26 Juli '50	572,7	18,0	26,5	636,3	14,5	237,1	286,8
2 Aug. '50	596,1	14,8	28,6	649,5	11,2	246,5	293,1
9 Aug. '50	600,3	11,1	25,4	645,9	15,8	246,5	285,7

EUROPESE KOLENPRODUCTIE.
(in duizend metrieke tonnen)

Land	Steenkool ¹⁾				Bruinkool ²⁾			
	Maand-gem. 1937	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950	Maand-gem. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950
Oostenrijk					270	381	328	321
België	2.488	2.529	2.344	2.212				
Tsjechoslowakije	1.398							
Frankrijk	3.695	4.655	4.032	4.100	85	128	102	88
Saargebied	1.114	1.309	1.170	1.256				
West-Duitsland ⁴⁾	11.465	9.802 ³⁾	8.364	8.667	5.478	6.539	5.721	5.721
Nederland	1.193	1.105	961	1.001	12	19		
Polen	5.501	7.042	6.295			432	390	

Bron: Coal Committee van E.C.E.

¹⁾ Netto productie van de mijnen.²⁾ Bruto productie.³⁾ Inclusief de productie ten gevolge van Zondagsarbeid.⁴⁾ De bitumineuze en semi-bitumineuze kolenproductie in de Amerikaanse zone van Duitsland („Pechkohle“), die in 1937 gemiddeld 125.521 ton per maand bedroeg, kwam in Maart en April 1950 resp. op 143.000 en 122.000 ton.

PRODUCTIE PER MAN PER DIENST.
(in metrieke tonnen)

Land	Maandgemid. 1937		Maart 1950		April 1950		Mei 1950	
	per ondergronds arbeider	totaal	per ondergronds arbeider	totaal	per ondergronds arbeider	totaal	per ondergronds arbeider	totaal
België	1,14	0,78	1,01	0,69	1,01	0,69	0,99	0,68
Frankrijk ¹⁾	1,24	0,83	1,15	0,75	1,18	0,79	1,19	0,76
Saar	1,44	1,05	1,46	0,94	0,49	0,95	1,47	0,95
West-Duitsland	2,00	1,59	1,46	0,94	1,48	0,95	1,39	1,05
Nederland	2,51	1,77	1,40	1,07	1,40	1,06	1,74	1,41
Polen	2,41	1,74	1,77	1,44	1,78	1,45		

Bron: Coal Committee van de E.C.E.

¹⁾ Inclusief Ligniet-mijnen.

TOTALE IMPORTEN VAN VASTE BRANDSTOFFEN ¹⁾.
(in duizenden metrieke tonnen)

Land	Maand-gemiddelde 1937	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Aprilimport in pct. van maand-gemidd. van 1937
Oostenrijk	283	573	662	466	165
België	678	57	79	43	6
Denemarken	502	600	468	297	59
Ierland	219	130	139	141	64
Finland	186	76	29	66	35
Frankrijk	2487	1239	1316	1071	43
Saargebied	26 ²⁾	81	93		
Italië	1077	645	644	594	55
Luxemburg	314	215	235	227	72
Nederland	763	394	435	366	48
Noorwegen	288	152	135	113	39
Portugal	113	54	45	60	53
Zweden	747	605	545	415	56
Zwitserland	291	116	122	121	42

Bron: Coal Committee van de E.C.E.

¹⁾ Inclusief bunkerkolen.²⁾ Inclusief importen uit Duitsland.

EXPORTEN VAN VASTE BRANDSTOFFEN ¹⁾.
(in duizenden metrieke tonnen)

Land	Maandgem. 1937	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950
België	534	244	346	216	228
Frankrijk en Saargebied ²⁾	217	168	227	229	295
West-Duitsland ⁴⁾	3.125	1.917	1.999	1.423	1.795
Nederland	571	75	70	99	85

Bron: Coal Committee van de E.C.E.

¹⁾ Exclusief bunkerkolen.²⁾ Exclusief export uit het Saargebied naar West-Duitsland, die in Februari 268.367 ton, in Maart 309.479 ton en in April 324.616 ton bedroeg.³⁾ Exclusief importen en exporten tussen Frankrijk en het Saargebied.⁴⁾ Exclusief ladingen naar Berlijnse Kommandantura.

INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND ¹⁾.

Juni 1938/ Juni 1939 = 100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939	101,7	100	101
Mei 1945	116	190	126
Dec. 1948	181	265,5	193
Mei 1949	181,9	275 ⁴⁾	195,0
Juni 1949	181,9	275	195,0
Juli 1949	181,8	275	194,9
Aug. 1949	182,1	275	195,1
Sept. 1949	182,1	275	195,1
Oct. 1949	182,1	275	195,1
Nov. 1949	182,1	275	195,1
Dec. 1949	182,1	275	195,1
Jan. 1950	191,0*	290	205,0*
Febr. 1950	191,0*	290	205,0*
Mrt 1950	191,0*	290	205,0*
April 1950	191,0*	290	205,0*
Mei 1950	191,0*	290	205,0*
Juni 1950	191,0*	290	205,0*

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; in de indexcijfers zijn de uitkeringen krachtens de Kinderbijslagwet niet begrepen.²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.³⁾ Akkerbouw en veehouderij.⁴⁾ Voorlopige gegevens.⁵⁾ Loonsverhoging ingaande 1 Mei 1949 als compensatie voor premieverhaal landbouwpensioenfondsen.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenl. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
22 Juli 1950	6.223,6	308,1	99,2	41,3	4.190,6	2.308,7
31 Juli 1950	6.200,2	307,8	104,2	41,3	4.282,2	2.203,0
7 Aug. 1950	6.179,5	325,8	105,7	41,3	4.209,6	2.270,0

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Recla-Medicus

Dr-
LEEFLANGER

ZEGT:

DE VAKMAN WIST 'HET WEL UIT DE
PRACTIJK

maar de lange levensduur van tijdschrift-
advertenties kan thans met deugdelijke
cijfers bewezen worden.

Wist U dat driekwart van alle abonné's
hun vakbladen bewaart en dat bijna twee-
derde van hen de gewoonte heeft ze later
nog eens na te slaan?

Deze en andere gegevens over de Neder-
landse vaktijdschriften vindt U in het Rap-
port Professionele Tijdschriften, dat onder
opgave van firma en functie aangevraagd
kan worden bij de Nederlandse Organisatie
van Tijdschrift-Uitgevers, Lange Voorhout
14, telefoon 182139, Den Haag.

en... Uw advertentie leeft langer!

Vacatures

Het Drents Economisch Technologisch Instituut te
Assen roept gegadigden op voor het vervullen van een
vacature van

ECONOOM-GEOGRAAF

Acad. opleiding alsmede enige ervaring gewenst. Zo
mogelijk spoedige in functie treding. Salarisschaal
f 3.000.— f 4.000.— + 5 % duurttoeslag. Uitsluitend
schriftelijke sollicitaties binnen een week na plaatsing
van deze oproep te richten aan het D.E.T.I., Stations-
straat 11, Assen.

Beschikbare krachten

ADMINISTRATEUR

Bekwaam chef-boekhouder-correspondent, 42 jaar, werkzaam
bij industrie te Amsterdam, zoekt wegens gezondheidsredenen
echtgenote andere soortgelijke werkkring in de provincie.
Prima referenties. M.O. diploma, lid N.I.V.A. Kan woning-
ruil aanbieden. Br. onder no. ESB 1801, bur. v. d. bl., Post-
bus 42, Schiedam.

Biedt zich aan **GEDEMobiliseerd MARINE-OFFICIER**
R. K., 31 jaar, gehuwd, diploma 5 j. H.B.S. B, in Indonesië
1½ jaar werkzaam geweest als bedrijfsleider-boekhouder in
hotelbedrijf, voor een organisatorische en/of administratieve
functie. Uitzending naar Indonesië kan in overweging worden
genomen. Br. no. ESB 1800, bur. v. d. blad, Postbus 42,
Schiedam.

Diversen

Vraag en Aanbod inzake Kantoorbehoeften, Brandkasten, Machines,
Gebouwen, Industrieterreinen, enz.

Te koop spoed. Herenhuis
gelegen Pr. Mariannelaan te
Voorburg, 6 k., badk. en
keuken, parketvl., voor-
achtertuint, gemeub. of onge-
meub., liefst in ruil v. huur
of koop v. woning, v. 3 volw.
pers., niet noodzakelijk. Br.
Pr. Mariannelaan 129, Voor-
burg.

Schakel
in voorkomende
gevallen
deze rubriek in

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eko-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar,
voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel
of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige
landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, loestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.